

Työelämästä syrjäytyneen yli 30 - vuotiaan työkyvynarviointi

Arviointimenetelmiä työtilanteessa tapahtuvaan arviointiin ja sosiaalisten taitojen havainnointiin

Satu Voutilainen

Opinnäytetyö
Tammikuu 2016
Toimintaterapian koulutusohjelma
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala

Tekijä(t) Voutilainen, Satu	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Päivämäärä 1/2016
	Sivumäärä 54	Julkaisun kieli Suomi
		Verkojulkaisulupa myönnetty: Kyllä
Työn nimi Työelämästä syrjäytyneen yli 30 -vuotiaan työkyvynarviointi Arviointimenetelmiä työtilanteessa tapahtuvaan arviointiin ja sosiaalisten taitojen havainnointiin		
Tutkinto-ohjelma Toimintaterapian koulutusohjelma		
Työn ohjaaja(t) Kantanen, Mari		
Toimeksiantaja(t) Kunnolla töihin- hanke, Sovatek-Säätiö		
Tiivistelmä Opinnäytetyön taustalla oli Kunnolla- töihin hanke, jonka tavoitteena on parantaa yli 30-vuotiaiden, pitkään työelämän ulkopuolella olleiden valmentautujien työ- ja toimintakykyä sekä tehostaa heidän työllistymistään. Opinnäytetyön tavoite on löytää Kunnolla töihin -hankkeen toimintaterapeuteille uusia ja perusteltuja arviointimenetelmiä työkyvynarvioinnin tueksi. Arviointimenetelmien on oltava soveltuvia yli 30 -vuotiaille ja niitä käyttää toimintaterapeutti. Arviointimenetelmien validiteettia ja reliabiliteettia tutkittiin opinnäytetyössä. Hankkeesta nousevat työkyvynosa-alueet ovat 1) työtilanteessa tapahtuva toimintakyvyn havainnointi ja 2) sosiaalisten taitojen, vuorovaikutustaitojen ja työyhteisötaitojen havainnointi. Aineistonhaku aloitettiin kahdella erillisellä haulla CINAHL, Google Scholar, ARTO, PubMed ja Aleksitietokantoihin. Toinen hauista kohdistui työtilanteessa tapahtuvaan toimintakyvyn havainnointiin ja toinen sosiaalisen toimintakyvyn, vuorovaikutustaitojen ja työyhteisötaitojen arviointiin havainnoimalla. Aineistohaun jälkeen artikkelit luettiin ja niissä esiintyneet arviointimenetelmät poimittiin. Toteutin kolmannen tiedonhaun koskien arviointimenetelmien validiteettia ja reliabiliteettia. Työtilanteessa tapahtuva toimintakyvyn havainnointi-kehittämistehtävän kysymykseen löytyi neljä arviointimenetelmää: MOHOST, IMBA, Melba, AWP. Sosiaalisen toimintakyvyn, vuorovaikutustaitojen ja työyhteisötaitojen arviointi havainnoimalla-kehittämistehtävän kysymykseen löytyi kaksi arviointimenetelmää: MOHOST ja ACIS. Löydettyjen arviointimenetelmien luotettavuus ja toistettavuus on yleisesti hyvä. Arviointimenetelmistä vain IMBA ja Melba vaativat löydetyn tiedon mukaan koulutuksen. Arviointimenetelmiä käyttää toimintaterapeutti tai sosiaali- ja terveysalan muu ammattilainen.		
Avainsanat (asiasanat) työkyky, työkyvynarviointi, toimintaterapia, havainnointi, MOHOST, IMBA, Melba, AWP		
Muut tiedot		

Author(s) Voutilainen, Satu	Type of publication Bachelor's thesis	Date 1/2016 Language of publication: Suomi
	Number of pages 54	Permission for web publication: Yes
Title of publication Occupational assessment of the over 30-year-old long term unemployed Tools for assessing function in work situations and observing social skills		
Degree programme Toimintaterapian koulutusohjelma		
Supervisor(s) Kantanen, Mari		
Assigned by Kunnolla töihin- hanke, Sovatek-Säätiö		
Abstract The background of this thesis came from the Kunnolla töihin –project aiming to improve the rehabilitation and employment rates of people over 30 years of age who have been unemployed for a long period of time. The aim of this work was to find new and functional assessment tools for occupational therapists for determining their clients' occupational functioning. These assessment tools must be suited for over 30-year-olds, and their validity and reliability must be tested. The areas of occupational functioning that were focused on are as follows: 1) assessment of function during a work situation and 2) observation of social, interactive and workplace skills. Two separate searches were conducted in databases, such as CINAHL, Google Scholar, ARTO, PubMed and Aleksis for articles describing assessment tools suitable for the two areas of interest mentioned above. After the searches the articles were read through and assessment methods mentioned in them were picked for further perusal. A third search was also conducted related to the reliability and validity of the methods. For the assessment of function during a work situation four methods were found: MOHOST, IMBA, Melba and AWP. For the observation of the social, interactive and workplace skills two methods could be found: MOHOST and ACIS. Overall, the validity and reliability of these assessment tools was high, though the use of IMBA and Melba seems to require special training. The methods are used by occupational therapists or other professionals of social and health care.		
Keywords/tags (subjects) work ability, work ability assessment, assessment tools, occupational therapy, observation, MOHOST, IMBA, Melba, ACIS, AWP		
Miscellaneous		

Sisältö

1	Johdanto	6
2	Kunnolla töihin hanke	7
3	Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite	9
4	Työkyky ja työkyvynarviointi	9
	4.1 Työkyky	9
	4.2 Työkyvynarviointi ja -mittaaminen kirjallisuudessa	10
	4.3 Työkyvynarviointi KELA:n standardin mukaan	14
5	Toimintaterapeutti työkyvynarvioinnissa	14
6	Opinnäytetyön menetelmät ja toteutus	17
7	Arvioinnin luotettavuus	18
	7.1 Mittareiden luokittelu	18
	7.2 Validiteetti eli pätevyys	18
	7.3 Reliabiliteetti eli toistettavuus	19
8	Opinnäytetyön eteneminen	20
9	Aineiston hakuprosessi	22
	9.1 Työkyvyn havainnointimenetelmiin kohdentuva aineistohaku	23
	9.1.1 Työtilanteessa tapahtuva toimintakyvyn arviointi havainnoimalla	23
	9.1.2 Sosiaalisen toimintakyvyn, vuorovaikutustaitojen ja työyhteisötaitojen arviointi havainnoimalla	25
	9.2 Aineistoon valitut artikkelit	27
	9.2.1 Työtilanteessa tapahtuva toimintakyvyn havainnointi	27
	9.2.2 Sosiaalisen toimintakyvyn, vuorovaikutustaitojen ja työyhteisötaitojen arviointi havainnoimalla	30
10	Aineiston analyysi	31
	10.1 Arviointimenetelmät työtilanteessa tapahtuvaan toimintakyvyn havainnointiin.....	31
	10.2 Arviointimenetelmät sosiaalisen toimintakyvyn, vuorovaikutustaitojen ja työyhteisötaitojen arviointiin havainnoimalla	32
11	Aineistonhaku valituista arviointimenetelmistä	33
12	Aineistosta valikoituneet arviointimenetelmät	34
	12.1 MOHOST (Model of Human Occupational Screening Tool)	34
	12.2 ACIS (Assessment of communication and interaction skills)	35
	12.3 AWP (Assessment of Work Performance).....	37
	12.4 IMBA (Integration von Menschen mit Behinderung in die Arbeitswelt) ja Melba (Merkmalprofile zur Eningliederung Leistungswandelter und Behinderter in Arbeit)	38
13	Yhteenveto	40
14	Tulokset	41
15	Pohdinta	42
	Lähteet	45
	Liitteet	48

Liite 1. Otsikkotasoisesti valikoituneet artikkelit ja tiivistelmä tasoinen arviointi: sosiaalisen toimintakyvyn, vuorovaikutustaitojen ja työyhteisötaitojen arviointi havainnoimalla	48
Liite 2. Otsikkotasoisesti valikoituneet artikkelit ja tiivistelmä tasoinen arviointi: työtilanteessa tapahtuva toimintakyvyn havainnointi	49
Liite 3. Arviointimenetelmien koulutusvaatimukset ja hinta 30.12.2015.....	51
Liite 4. Aineistosta löytyneet arviointimentelmät: Työtilanteessa tapahtuva toimintakyvyn havainnointi.....	52
Liite 5. Aineistosta löytyneet arviointimenetelmät: Sosiaalisen toimintakyvyn, vuorovaikutustaitojen ja työyhteisötaitojen arviointi havainnoimalla.....	53

Kuviot

Kuvio 1. Toimintaterapianimikkeistön työkykyä käsittelevät osat	16
Kuvio 2. Opinnäytetyön eteneminen.	21
Kuvio 3. Opinnäytetyön tiedonhaun eteneminen	23

Taulukot

Taulukko 1. <i>Tiedot on poimittu Smolander, Hurri ym. (2004, 17) taulukosta.....</i>	12
Taulukko 2. <i>Työttömän toimintakykyarviossa käytettäviä menetelmiä TOIMIA-tietokannassa .....</i>	13
Taulukko 3. Otsikkotasoinen tiedonhaku: työtilanteessa tapahtuva havainnointi.	24
Taulukko 4. Otsikkotasoinen tiedonhaku: sosiaalisten- ja vuorovaikutustaitojen havainnointi.....	25
Taulukko 5. <i>Toinen haku: Otsikkotasoinen tiedonhaku sosiaalisten- ja vuorovaikutustaitojen havainnointi. ....</i>	26
Taulukko 6. <i>Työtilanteessa tapahtuva toimintakyvyn havainnointi, valitut artikkelit ja niiden sisältämät arviointimenetelmät .....</i>	27
Taulukko 7. <i>Sosiaalisen toimintakyvyn, vuorovaikutustaitojen ja työyhteisötaitojen arviointi havainnoimalla, valitut artikkelit ja niiden sisältämät arviointimentelmät ..</i>	30
Taulukko 8. <i>Arviointimenetelmät työtilanteessa tapahtuvaan havainnointiin .....</i>	32
Taulukko 9. <i>Arviointimenetelmät sosiaalisen toimintakyvyn yms. havainnointiin .....</i>	33
Taulukko 10. <i>Härkösen & Hirvosen (2012, 43-44) tiedonhaun tulokset. ....</i>	35
Taulukko 11. <i>ACIS -arviointimenetelmän validiteetti ja reliabiliteetti .....</i>	36
Taulukko 12. <i>AWP -arviointimenetelmän validiteetti ja reliabiliteetti .....</i>	37
Taulukko 13. <i>IMBA- ja Melba -arviointimenetelmien validiteetti ja reliabiliteetti .....</i>	39

1 Johdanto

Nyky-yhteiskunnan haasteisiin lukeutuu pitkäaikaistyöttömyyden kasvu, työllistymisen vaikeutuminen, työnhakijoiden sosiaalisen osallisuuden heikentyminen ja kuntoutustarpeiden laajeneminen sekä erityisen tuen tarpeiden kasvu. Työttömien määrä on jatkuvasti kasvussa, ja tarve kartoittaa oikeasti työkykyiset ja työkyvyttömät on tärkeää, sillä pitkäaikaistyöttömyys heikentää toiminta- ja työllistymiskykyä. Arviointi on tärkeää asiakkaan tulevaisuuden ja jatkotoimenpiteiden kannalta. Työllistyminen ei ole mahdollista ennen kuin sairaudet on hoidettu tarpeeksi hyvin ja toimintakyky on parantunut.

Työkyvynarviointia tehdään, koska halutaan saada selvitettyä, onko asiakas oikeutettu erilaisiin työkyvyttömyyden tukiin, vai voiko hänet ohjata oikeanlaisten työllistämispalveluiden piiriin. (KELA 2015.) Työkyvynarvioinnista saadaan luotettavampaa käyttämällä valideja ja reliaabeleja arviointimenetelmiä, myös näyttö työkyvystä on lausunnoissa vahvempaa, jos se nojaa standardoituihin testeihin ja arviointimenetelmiin.

Opinnäytetyö tehdään Kunnolla töihin-hankkeeseen. Hankkeesta nousivat seuraavat kehittämistehtävän työkyvynosa-alueet: *1) työtilanteessa tapahtuva toimintakyvyn havainnointi ja 2) sosiaalisten taitojen, vuorovaikutustaitojen ja työyhteisötaitojen havainnointi*. Kehittämistehtävät vastaavat yhteiskunnallisiin sekä kentällä havaittuihin haasteisiin pitkäaikaistyöttömien arvioinnissa tarkoituksena tuoda esille uusia arviointikeinoja vahvistamaan työkyvynarviointia.

Opinnäytetyö on toteutettu toiminnallisena opinnäytetyönä, ja sen tehtävänä on kerätä tietoa työkyvyn arvioinnin tietyistä osa-alueista. Opinnäytetyö esittelee työn tilaajan Kunnolla töihin -hankkeen perustiedot ja tavoitteet. Kappaleet 4 ja 5 keräävät kirjallisuudesta löytyvää tietoa työkyvynarvioinnista ja toimintaterapeutin roolista. Opinnäytetyössä pohditaan mittareiden luokittelua sekä arviointimenetelmien luotettavuutta validiteetin ja reliabiliteetin kautta.

Opinnäytetyössä tiedonhaku on toteutettu osissa, ensin otsikko ja sen jälkeen tiivistelmätasoisesti. Kuvio 3 kuvaa tiedonhakuja sen eri vaiheissa. Lopuksi esittelen aineistosta valikoituneet arviointimenetelmät ja pohdin työni tuloksia.

2 Kunnolla töihin -hanke

Kunnolla Töihin-hankkeen tavoitteena on parantaa yli 30-vuotiaiden ja pitkään työelämän ulkopuolella olleiden valmentautujien työ- ja toimintakykyä sekä tehostaa heidän työllistymistään (Kunnolla töihin-hanke 2015a.) Sovatek-säätiön ja Jyväskylän Katulähetyksen moniammatillinen ja liikkuva työryhmä kehittää yhdessä valmentautujien kanssa sosiaalisen kuntoutuksen menetelmiä työvalmennusympäristöissä.

Jyväskylän ammattikorkeakoulu tuo kehittämishankkeeseen työ- ja toimintakyvyn arviointiin liittyvää tiedollista osaamista ja auttaa liikkuvaa työryhmää sekä valmentautujia rakentamaan yhdessä työvalmennusympäristöihin sopivia sosiaalisen kuntoutuksen menetelmiä. (Sovatek-säätiö 2015.) Hankkeen rahoittaa Keski-Suomen ELY-keskus ja sen toteuttaja on Sovatek-säätiö, Jyväskylän katulähetys ja Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Hanke toteutetaan Keski-Suomessa ja hankkeen kesto on 1.1.2015–31.12.2016. Hankkeen erityistavoite on työelämän ulkopuolella olevien työ- ja toimintakyvyn parantaminen. (Kunnolla töihin -hanke 2015b.)

Kunnolla töihin -hanke kehittää työvalmennusympäristöissä tapahtuvaa sosiaalista kuntoutusta ja moniammatillista yhteistyötä. Hankkeen kohderyhmänä ovat pitkään työttömänä olleet, yli 30-vuotiaat työnhakijat. Hankkeen tavoitteena on joustavien kuntoutuksellisten ratkaisujen kehittäminen työvalmennuksessa, moniammatillisen tilannearviotyöskentelyn kehittäminen työvalmennusympäristöissä sekä asiakkaiden osallisuuden ja työelämään palaamisen vahvistaminen. (Kunnolla töihin-hanke 2015b.)

Toimintaa luodaan liikkuvan, työpajoille jalkautuvan, moniammatillisen asiantuntijatiimin arviointikäytien ja niiden yhteydessä toteutuvan moniammatillisen tilannearviotyöskentelyn avulla. Moniammatillisessa tilannearviointityöskentelyssä asiakkaan osallisuus vahvistuu; asiakkaan tarpeista syntyy monipuolinen ymmärrys, joka luo

mahdollisuuden uudenlaisiin ratkaisuihin työpajaympäristöissä ja kuntoutumisen verkostoissa. Täten asiakkaan oikea-aikainen ohjaus ja toimenpiteiden osuvuus tarkentuvat ja siten myös työllistymisen edellytykset paranevat. (Kunnolla töihin -hanke 2015b.)

Hankkeen tulokset hanketuloskortin mukaan (Kunnolla töihin-hanke 2015b).

Asiakkaan näkökulmasta:

- Asiakkaiden aktiivisuus, osallisuus ja toimijuus vahvistuvat hankkeen aikana saatujen osallistumisen kokemusten myötä.
- Hankkeessa kehitetyt uudet, integroidut kuntoutukselliset ratkaisut erilaisiin asiakkaiden tarpeisiin palvelevat asiakkaiden kuntoutumisprosessin kokonaisvaltaista edistymistä.
- Asiakas saa oikea-aikaisia palveluita.
- Uusien integroitujen ratkaisujen myötä asiakkaan ulkopuolelta tulevan erityisen tuen tarve vähenee pitkällä aikavälillä.

Henkilöstön näkökulmasta:

- Työvalmennusyksiköiden sosiaalisen kuntoutuksen osaaminen ja ratkaisutaidot vahvistuvat ja ammatillinen osaaminen kasvaa hankkeen kehitystyön ja koulutuksellisten tilaisuuksien myötä.
- Henkilöstön valmiudet vastata asiakkaiden erilaisiin haasteisiin tulevaisuudessa kasvavat.
- Liikkuvan klinikan mallin myötä moniammatillisuus vahvistuu työpajaympäristössä.
- Moniammatillinen tilannearviotyöskentely tulee osaksi työvalmennusta.
- Työvalmennusyksikön työtoiminnot kehittyvät vastaamaan paremmin erityisen tuen tarpeessa olevien asiakkaiden tarpeita ja tukemaan kuntoutuksellisia tavoitteita.

Palveluverkoston näkökulmasta:

- Hankkeessa syntyy uuteen sosiaali- ja terveystalvvelujärjestelmään integroitu toimintatapa.
- Palveluverkostolla on mahdollisuus hyödyntää liikkuvan klinikan ja moniammatillisen tilannearviotyöskentelyn palveluita erilaisissa työllistämiskohteissa.
- Palveluiden päällekkäisyys ja katkonaisuus vähenee.
- Palveluiden kohdentaminen asiakkaille tarkentuu.

3 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyön tavoite on löytää Kunnolla töihin -hankkeen toimintaterapeuteille uusia ja perusteltuja arviointimenetelmiä työkyvynarvioinnin tueksi. Tarkoitukseni on löytää kehittämistehtävän työkyvyn osa-alueisiin kohdistuvia arviointimenetelmiä. Osa-alueet ovat *1) työtilanteessa tapahtuva toimintakyvyn havainnointi ja 2) sosiaalisten taitojen, vuorovaikutustaitojen ja työyhteisötaitojen arviointi havainnoimalla*. Aihealueet ovat ennalta rajattuja ja ne ovat nousseet kentältä Sovatek-säätiön toimintaterapeuttien omasta työstä ja tarpeesta. Tilaajan toiveena on löytää suomenkielelle käännettyjä arviointimenetelmiä, mutta myös englanninkieliset menetelmät otetaan huomioon. Tarkoitukseni on esitellä jokaisen löytämäni arviointimenetelmän perustiedot, koulutusvaatimukset sekä lyhyesti siitä tehtyjen tutkimuksien tulokset luotettavuudesta ja toistettavuudesta.

Opinnäytetyön tarkoitus on koota Sovatek-säätiölle sekä itselleni kattava tietopaketti työkyvyn arviointimenetelmistä rajatuilta osa-alueilta. Opinnäytetyön tarkoitus on myös kasvattaa omaa tietämystäni toimintaterapian arviointimenetelmien kirjosta sekä oppia hyödyntämään tiedonhakua arviointimenetelmien reliabiliteetista ja validiteetista.

4 Työkyky ja työkyvynarviointi

4.1 Työkyky

Työkyvyn määritelmä on laaja ja jokainen kokee oman työkykynsä eri tavalla. Toisella työkyvyn estävä vaje tai ongelma ei vielä hidasta jonkun toisen työskentelyä. Ennen työkyvynarviointi on ollut lääketieteellisesti painottuvaa, mutta nykyään suuntaus on enemmänkin työn vaatimusten ja yksilön voimavarojen arvioinnissa (Ilmarinen, Gould, Järvikoski & Järvisalo 2006, 17). Tämä muutos johtuu työn vaatimusten muutoksesta. Ennen työskentely oli fyysistä ja työkyvyttömyyden syyt olivat lääketieteellisesti helposti nähtävissä ja todennettavissa. Nykyinen työelämä, vaatimuksineen ja sisältöineen, sisältää paljon muutakin kuin fyysisen työnteon. Työkyvyn keskeisiä määrittäjiä ovat terveys, toimintakyky, elintavat, osaaminen, arvot ja asenteet, työn eri piirteet, yksilön lähiyhteisö ja elämäntilanne (Ilmarinen ym. 2006, 17).

Työkyky tarkoittaa toimintakykyä työtehtävissä, joten työkyky muodostuu toimintakyvyn ja työn vaatimusten välisestä riippuvuussuhteesta (Aro 2004, 22). Tällöin puhutaan työkyvyn tasapainomallista jossa työntekijä itse arvioi omaa työkykyään ajatuksena, että vaak'an toisessa kupissa on suorituskky ja toisessa työtehtävän määrälliset ja laadulliset ominaisuudet, taidolliset vaatimukset ja työn fyysinen sekä psyykinen kuormittavuus. Jos työntekijä kokee oman työkykynsä heikentyneen, vaaka ei ole tasapainossa. (Aro 2004, 23.)

Fyysisen ja psyykkisen toimintakyvyn heikkenemisen syynä ovat yleensä terveydelliset syyt ja sairaudet (Aro 2004, 25). Vielä 1970- luvulla työkyvyttömyys perustui kolmanneksella verenkiertoelimistön sairauksiin, vajaa kolmannes tuki- ja liikuntaelinten sairauksiin ja noin 15 % mielenterveyshäiriöihin. 2000- luvulla tilanne on toinen, kolmasosan syynä ovat psyykkiset sairaudet, vajaan kolmasosan syynä on tuki- ja liikuntaelinsairaudet ja vain joka yhdeksännen syy on verenkiertoelinten sairaudet. (Ilmarinen ym. 2006, 18.) Mielestäni tämä kertoo lääketieteen kehittymisestä, mutta myös työnteon ja työnkuvan muuttumisesta.

4.2 Työkyvynarviointi ja -mittaaminen kirjallisuudessa

Työkyvyn monimuotoisuus tekee työkyvynarvioinnin haastavaksi (Ilmarinen ym. 2006, 31). Ilmarisen ym. (2003, 31) mukaan terveydenhuollossa osana työkyvynarviointia toteutetaan kliinisiä menetelmiä, jotka mittaavat yksilön suorituskkyä ja arvioivat sen merkitystä yksilön työkykyyn. Kirjassa Toimintakyky- Arviointi ja kliininen käyttö (toim. Matikainen, Aro, Huunan-Seppälä, Kivekäs, Kujala & Tola 2004) on esitelty laajalti toimintakyvynarviointia eri sairausryhmissä ja sen vaikutusta työkykyyn. Kirja käsittelee sydän- ja verenkiertoelinsairauksien, tuki- ja liikuntaelinsairauksien, psykiatristen sairauksien, hengityselinsairauksien, neurologisten sairauksien, reumasairauksien, endokrinologisten ja aineenvaihduntasairauksien, ruuansulatuselinten sairauksien, munuaissairauksien, aistielinten sairauksien, ihotautien, kroonisen kivun vaikutuksia toiminta- ja työkykyyn. Kirja paneutuu myös moniongelmaisen potilaan toimintakyvynarviointiin.

Hallbergin (2000, 1009) mukaan työkyvynarviointi on haasteellista myös sen takia, että siinä ratkaistaan sekä yksilön että yhteiskunnan kannalta merkittäviä asioita kuten oikeus kuntoutukseen tai työkyvyttömyyseläke. Gould & Ilmarinen (2010, 33) kertoo varsinkin työttömien työkyvynarvioinnin olevan haasteellista koska heiltä puuttuu työ ja sen myötä normi mihin toimintakykyä verrataan.

Työkyvynarvioinnissa käytetään usein sellaisia mittareita joissa arvioitava arvioi itse omaa työkykyään. Suomalaisissa tutkimuksissa yleisimmin käytettyjä mittareita ovat työkykyindeksi sekä yksittäiset henkilön työkuntoa selvittävät kysymykset. Työkykyindeksi saadaan laskemalla seuraavat 7 eri osa-aluetta yhteen.

- 1) Nykyinen työkyky verrattuna elinaikaiseen parhaimpaan työkykyyn (0-10 pistettä).
- 2) Työkyky työn vaatimusten kannalta (2-10 pistettä).
- 3) Lääkärin toteamien nykyisten sairauksien määrä (1-7 pistettä).
- 4) Sairauksien arvioitu haitta työssä (1-6 pistettä).
- 5) Sairauspoissaolopäivät viimeisen vuoden (12kk) aikana (1-5 pistettä).
- 6) Oma arvio kykenevyydestä työhön terveyden puolesta kahden vuoden kuluttua (1, 4, 7 pistettä).
- 7) Psykkiset voimavarat (yhteensä 1-4 pistettä).

Työkykyindeksin vaihteluväli on 7-49 pistettä ja se pisteytetään seuraavasti: huono (7-27 pistettä), kohtalainen (28–36 pistettä) ja erinomainen (44–49 pistettä). Gould & Ilmarinen (2010,34) esittelee myös kolmiportaisen työkyvynarvioinnin, jossa tutkittava pyydetään arvioimaan työkykyään, huomioimatta sitä onko ansiotyössä vai ei. Vastausvaihtoehdot ovat 1) täysin työkykyinen 2) osittain työkykyinen ja 3) täysin työkyvytön. (Gould & Ilmarinen 2010, 34.)

Työkyky koostuu fyysisistä ja psyykkisistä sekä sosiaalisista ominaisuuksista. Fyysistä työkykyä voidaan testata helpommin kuin psyykkistä tai sosiaalista työkykyä. Tästä johtuen fyysisen työkyvyn testaamisesta on huomattavasti enemmän tietoa. Smolander, Hurri ym. (2004, 16) on tehnyt tutkimusta Suomessa käytössä olevista fyysisen toimintakyvyn arviointi- ja mittausmenetelmistä. Tutkimuksessaan he saivat runsaasti eri arviointimenetelmiä fyysisen toimintakyvyn eri osa-alueiden mittaamiseen. Seuraavaan taulukkoon (Taulukko 1.) on kerätty tutkimuksen mukaan Suomessa säännöllisesti käytössä olevia toiminta- ja työkyvyn mittausmenetelmiä, kuitenkin

niin, että olen jättänyt taulukosta pois lapsille suunnatut ja arjen toimintoja koskevat arviointimenetelmät.

Taulukko 1. Tiedot on poimittu Smolander, Hurri ym. (2004, 17) taulukosta.

Mitattava käsite	Arviointi- tai mittausmenetelmä
Yleiskestävyys	• UKK-instituutin 2km:n kävelytesti • 6min kävelytesti
Lihassoima ja lihaskestävyys	• Käden puristusvoima • UKK-instituutin terveystestit
Nivelten liikkuvuus ja lihaskireydet	• Goniometriset kulmamittaukset • Schoberin testi • UKK-instituutin terveystestit
Tasapaino	• Yhdellä jalalla seisominen • Bergin tasapainotesti
Ketteryys/nopeus	• 10m kävelytesti
Silmä-käsi-koordinaatio/ silmä-jalka-koordinaatio	• Box and Block-testi • Purdue Pegboard-testi • Grooved Pegboard-testi
Asennon ylläpito	• Bergin tasapainotesti
Asennon muuttaminen	• Tuolilta ylösnousu (5krt) • Bergin tasapainotestistö • Valpar 9
Esineiden nostaminen ja kantaminen	• Bergin tasapainotesti
Käsien käyttäminen/hienomotoriikka	• Box and Block-testi • Purdue Pegboard-testi • Grooved Pegboard-testi
Käsivarsien käyttö	• Valpar 9
Kävely	• 10m kävelytesti • UKK-instituutin 2km kävelytesti • 6min kävelytesti
Koettu subjektiivinen toimintakyky	• Oswetry-indeksi • VAS • Kipupiiirros
Koettu/subjektiivinen työkyky	• Työkykyindeksi
Työtestit/työsimulaatiot	• Valpar 9

Toimia-tietokannassa olevasta Työttömän toiminta- ja työkyvyn hyvä arviointikäytännöistä terveydenhuollossa -suosituksessa Vuokko, Juvonen-Posti & Kaukiainen (2012)

kertovat menetelmien valinnan taustalla olleen työkyvynarvioinnin ja varhaisen työkyvyn aleneman kannalta keskeiset toimintakyvyn osa-alueet ja yleisimmät työkyvyttömyyttä aiheuttavat kansantaudit. Kriteerinä on ollut näyttö menetelmien pätevydestä työ- ja toimintakyvyn arvioinnissa ja työkyvyn muutosten ennustamisessa.

Vuokko, Juvonen-Posti & Kaukiainen (2012) (Taulukko 2.) ovat suosituksessaan listanneet työttömän työkyvyn arvioinnissa käytettäviä menetelmiä seuraavasti:

Taulukko 2. Työttömän toimintakykyarviossa käytettäviä menetelmiä TOIMIA-tietokannassa

TOIMIA-tietokannassa oleva menetelmä	TOIMIA-tietokannan menettelytapasuositus
Työkykyindeksi (TKI) * TKI:n yksittäiset kysymykset 1 ja 6 (työkykypistemäärä ja oma arvio työkyvystä kahden vuoden kuluttua) **	Työkyvyn alenemisen varhainen tunnistaminen työterveyshuollossa * Työttömyyden kesto huomioitava TKI:n tulkinnassa. (Holm ym. 2006, Vuokko ym. 2011) ** Ennustaa työllisillä sairauspoissaolujen todennäköisyyttä (Tuomi ym. 2006, Lindberg ym. 2009, Falkenberg ym. 2009).
BDI-21 *** Kaksi kysymystä masennuksesta GAD-7 SOFAS	Mielenterveysongelmiin liittyvä toimintakyvyn arviointi *** Psykkisen toimintakyvyn mittaamisesta väestötutkimuksissa
AUDIT -kysely	Päihdeongelman neurologisen ja kognitiivisen toimintakyvyn hyvä arviointikäytäntö
NYHA-luokitus PEF-mittaus Energeettisen kuormittavuuden arviointi työssä Epäsuora, pulssijohteinen submaksimaalinen ergometritesti Kliininen rasitusko Spirometria Spiroergometria	Menettelytavat hengitys- ja verenkiertoelimistön toimintakyvyn arvioinnissa
Kehon painoindeksi (BMI) Eteenkurotus istuen Istumaannousutesti Koettu tasapaino Kyykistystesti Selän sivutaivutus Toiminnallinen tasapainotesti Yläraajojen dynaaminen nostotesti	Suositus tuki- ja liikuntaelinten ja motorisen toimintakyvyn mittaamisesta osana työkyvyn arviointia ja seurantaa

4.3 Työkyvyn arviointi KELA:n standardin mukaan

Kansaneläkelaitos (KELA 2015) on määritellyt työkyvyn arviointitutkimuksen seuraavasti: "Työkyvyn arviointitutkimuksia käytetään, kun ne ovat tarpeellisia selvittäessä hakijan oikeutta sairauspäivärahaan tai Kelan työkyvyttömyyseläkkeeseen. Työkyvyn arviointitutkimuksilla halutaan vastaus siihen, onko etuudenhakija sairausvakuutuslain tai kansaneläkelain tarkoittamalla tavalla työkyvytön." Kela on myös määritännyt kuusi eri työkyvyn arviointitutkimusta:

- 1) Psykiatrian alan erikoislääkärin työkyvyn arviointitutkimus.
- 2) Fysiatrian erikoislääkärin työkyvyn arviointitutkimus
- 3) Suppea moniammatillinen työkyvyn arviointitutkimus, MT-painotus.
- 4) Suppea moniammatillinen työkyvyn arviointitutkimus, TULES-painotus.
- 5) Laaja moniammatillinen työkyvyn arviointitutkimus, MT-painotus.
- 6) Laaja moniammatillinen työkyvyn arviointitutkimus, TULES-painotus.

Työkyvyn arviointitutkimusten standardit ovat kaksiosaisia, kaikkia koskeva yleinen osa ja tutkimustyyppikohtaiset osat. Standardi määrittää miten työkykytutkimus on toteutettava, esimerkkinä laaja moniammatillinen työkyvyn arviointitutkimus mielen-terveyspainotuksella. Laajassa moniammatillisessa työkyvyn arviointitutkimuksessa standardi sanelee työryhmän henkilöstövaatimukset, asiakkaan rajauksen ja kokeet sekä mittaukset. Standardi kertoo miten, missä ja milloin tutkimus on toteutettava. (Kela 2015.)

5 Toimintaterapeutti työkyvyn arvioinnissa

"Toimintaterapeuttien erityisosaamista arvostetaan erityisesti toiminta- ja työkyvyn arvioinneissa, mihin toimintaterapeutin tutkinto antaa hyvät valmiudet. Kuntoutuksen ammattilaisena kuntoutusmahdollisuuksien arviointi sujuu ja toiminnan analyysi luo pohjan kuntoutujalle soveltuvan työn/ammatin löytämiseen." (Miettinen & Mäkilalo-Kauhanen, 2006.) Näin kuvailee Kuopion kuntoutus ja työkliniikka toimintaterapeutin osaamista ja roolia työkyvyn arvioinnissa.

Toimintaterapiassa arviointi nähdään aktiivisena ja systemaattisena tiedonkeruun prosessina, jossa tietoa käsitellään taustateorian ohjaamana. Toimintaterapia käsittää yksilön kokonaisuutena, jossa yksilö toimii vuorovaikutuksessa ympäristön ja toiminnan tai tehtävän kanssa. Tämä tarkoittaa siis sitä, että henkilön toimintakykyyn vaikuttaa myös ympäristö ja tehtävän ominaisuudet. (Launiainen, ym. 2001, 133.) Kun puhutaan työkyvynarvioinnista, huomataan toimintaterapeutin ajatusmallista olevan suurta hyötyä kokonaiskuvan ymmärtämisessä ja työhön liittyvien haasteiden hahmottamisessa.

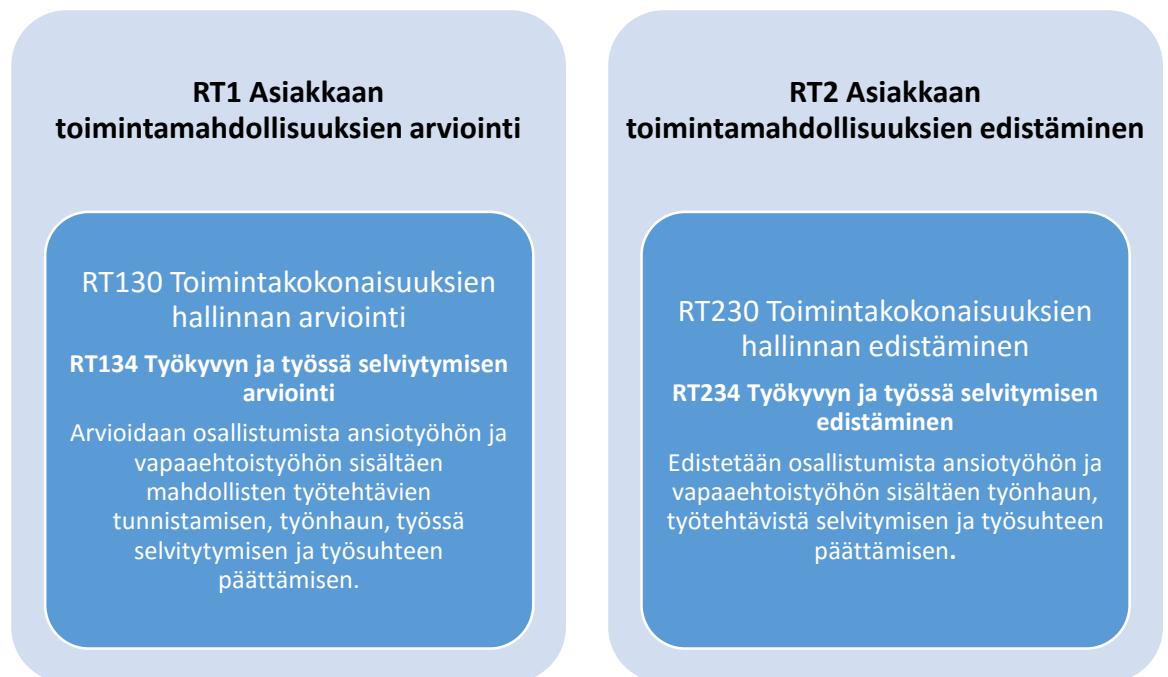
Asikaisen & Suoperän (2010) mukaan toimintaterapia perustuu terveyttä ja hyvinvointia edistävien toimintojen käyttämiseen terapiassa. Terapeutilta vaaditaan huolellista asiakkaan kokonaistilanteen kartoittamista. Toiminta vaikuttaa ihmisen terveyteen, hyvinvointiin ja tulevaisuuteen ja se koostuu toimintakokonaisuuksista, joiden välistä suhdetta pyritään tasapainottamaan toimintaterapiassa. Asikainen & Suoperä esittelevät pro gradussaan Shaw, McWilliam, Sumsion & McKinnon (2007) teoriaa, jossa työkyvynarviointia tehtäessä toimintaterapeutin tulee olla tietoinen asiakkaan ongelmista ja vahvuuksista. Shaw ym. (2007) mukaan toimintaterapiainterventio jakautuu tavoitteiden asettamiseen, asiantuntijuuden jakamiseen ja työkontekstin huomioimiseen. Toimintaterapiainterventio on asiakaslähtöinen ja interventiolla saavutetaan mahdollisimman suuri hyöty kun se on asiakasta osallistava. (Asikainen & Suoperä 2010, 16–17.)

Asikainen & Suoperä esittelevät myös Joss (2007) teoriaa, joka vaatii toimintaterapeuttia ymmärtämään käsillä olevan työtehtävän vaatimukset, työskentelykontekstin, sosiaalisen ympäristön sekä työvälineet ja käytettävissä olevat materiaalit. Jotta toimintaterapiainterventiosta saataisiin asiakkaalle mahdollisimman hyödyllinen, tulee kuntoutus mukauttaa kiinteäksi osaksi asiakkaan arkea. Tämä osaltaan vaatii sen, että toimintaterapeutin on hyvin ymmärrettävä asiakkaan työnkuva ja siihen liittyvät tehtävät. (Asikainen & Suoperä 2010, 19–22.)

The American Occupational Therapy Associationin (AOTA 2016) mukaan toimintaterapeutilla on ainutlaatuinen yhdistelmä taitoja, joita tarvitaan arvioidessa yksilöä kokonaisvaltaisesti. Toimintaterapeuteilla on myös havainnointiin vaadittava koulutus sekä osaaminen suorittaa monitahoinen toiminnan analyysi ja arvioida ympäris-

tötekijöiden vaikutusta työkykyyn ja työsuoritukseen. (AOTA 2016.) Toimintaterapeutin lausunnot tarjoavat konkreettisia havaintoja ja kuvailevaa tietoa asiakkaan toiminnallisesta suoriutumisesta. Asiakkaan työkykyä ja siihen vaikuttavia toiminnassa ilmeneviä ongelmia on helpompi ymmärtää kuvailevasta tekstistä. Varsinkin vakuutusyhtiöt arvostavat tätä toimintaterapialausuntojen tarjoamaa konkreettista ja kuvailevaa tietoa osana työkykyisyyslausuntoja. (Honka & Julin 2002, 4–5.)

Taustalla toimintaterapeuttien hyvää kirjaamista on toimintaterapianimikkeistö. Toimintaterapianimikkeistö (2013) määrittelee esimerkiksi työkyvynarvioinnin ja työkyvynedistämisen kirjaamista. (Kuvio 1) Toimintaterapianimikkeistö on tarkoitettu toimintaterapeuttien palvelujen dokumentoinnin rakenteellisen kirjaamisen avuksi. Toimintaterapianimikkeistö yhdistää käsitteistön ja termistön käyttöä. (Kela 2015b.)

Kuvio 1. Toimintaterapianimikkeistön työkykyä käsittelevät osat

6 Opinnäytetyön menetelmät ja toteutus

Toteutan opinnäytetyöni toiminnallisena opinnäytetyönä ja sen tarkoitus on kerätä yhteen tietoa työkyvynarvioinnin rajatuista osa-alueista, jolloin se antaa arviointimenetelmiä niille osa-alueille ja vastaa tarpeeseen kentällä. Toiminnallista opinnäytetyötä kutsutaan myös kehittämistyöksi. Vilkka & Airaksinen (2004, 38) kertovat, että kehittämistyön tuotos tehdään aina jollekin tai jonnekin käytettäväksi, koska sen tavoitteena on selkeyttää käytännön toimintaa. Kehittämistyön muoto on yleensä opas tai ohjeistus, joka tulee tilaajalle käyttöön. (Airaksinen & Vilkka 2004, 9.) Tämä kehittämistyö on toteutettu kirjallisuuskatsauksen omaisella otteella ja sen lopputulos on yhteen kerättyä tietoa työkyvynarviointia koskien. Se ei itsessään tuota erillistä ohjetta, mutta antaa tilaajalle suuntaviivoja Kunnolla töihin- hankkeeseen mahdollisesti käyttöön otettavien arviointimenetelmien hankintaa koskien.

Airaksisen ja Vilkan (2004) mukaan opinnäytetyön tulisi olla työelämälähtöinen, käytännönläheinen sekä alan tietojen ja taitojen hallintaa osoittava. Kehittämistyön tarkoituksena onkin osoittaa opiskelijan kykyä yhdistää teoriaa ja käytäntöä kehittämistyössään sekä pohtia näitä asioita kriittisesti. Kehittämistyön tarkoitus on myös kehittää opiskelijaa ammatillisesti sekä kehittää oman alansa ammattikulttuuria. (Airaksinen & Vilkka 2004, 41–42.) Opinnäytetyö on vahvasti työelämälähtöinen ja sen keräämää tietoa tullaan hyödyntämään Kunnolla töihin- hankkeessa.

Kunnolla töihin -hanke haluaa arviointimenetelmien olevan soveltuvia yli 30 -vuotiaille ja arviointimenetelmiä hankkeessa käyttää toimintaterapeutti. Arviointimenetelmät voivat vaatia koulutusta ja olla maksullisia. Opinnäytetyössä etsitään ensisijaisesti arviointimenetelmiä, joista on suomennus, mutta myös englanninkieliset käyvät.

Opinnäytetyö tulee vastaamaan seuraavaan kysymykseen:

Millaisia yli 30-vuotiaille työttömille olevia arviointimenetelmiä seuraaviin osa-alueisiin on ja ovatko ne luotettavia, toistettavia ja mitä niiden käyttäminen vaatii?

- Työtilanteessa tapahtuva toimintakyvyn havainnointi
- Sosiaalisen toimintakyvyn, vuorovaikutustaitojen ja työyhteisötaitojen arviointi havainnoimalla

7 Arvioinnin luotettavuus

7.1 Mittareiden luokittelu

Mittarin pätevyys, toistettavuus ja muutosherkkyys ovat sen luotettavuudesta kertovia ominaisuuksia. Mittareita on erilaisia ja niistä jokainen mittaa eri asioita. On olemassa diagnostisia seuranta ja ennustemittareita. Diagnostisia mittareita käytetään, kun erotellaan sairauksia ja sairauden asteita, seurantamittareita kun seurataan hoidon tai kuntoutuksen vaikutuksia. Ennustemittareita käytetään, kun halutaan ennustaa sairauden tai toiminnanvajauden ilmaantumista. Osa mittareista mittaa kaikkia näitä osa-alueita. Mittarit voidaan jakaa myös subjektiivisiin ja objektiivisiin mittareihin. Ammattilaisten käyttämiä mittareita pidetään objektiivisinä ja asiakkaiden/potilaiden itse täyttämiä subjektiivisinä (ns. itsearviointimittarit). (Anttila, Paltamaa ja Valkeinen 2014, 4.)

Mittari on jaettavissa myös yksiulotteiseksi tai moniulotteiseksi mittariksi. Yksiulotteinen mittari mittaa vain yhtä asiaa kuten käden puristusvoimaa, muistia tai kävelynopeutta. Jos taas tahdotaan arvioida asiakkaan alaraajojen toimintaa, on tarve ottaa käyttöön moniulotteinen mittari joka arvioi useita alaraajojen toimintaa kuvaavia asioita. Esimerkiksi elämänlaadun mittaaminen vaatii moniulotteisen mittarin, koska elämänlaatu on käsitteenä epäspesifi ja laaja, sitä on arvioitava kysymällä niin terveydestä, ihmissuhteista, fyysisestä liikkumiskyvystä kuin muistamisesta ja itsestä huolehtimisesta. Mittarit jaetaan myös geneerisiin ja spesifeihin mittareihin, geneeriset mittarit mittaavat asioita yleisesti ja spesifit mittarit ovat taas kehitetty jotain tiettyä sairautta tai tilannetta varten. (Anttila, Paltamaa ja Valkeinen 2014, 5-6.)

7.2 Validiteetti eli pätevyys

Mittarin validiteetti kertoo mittarin kyvystä mitata juuri sitä tutkittavaa ilmiötä, mitä sen on tarkoitus mitata. Validiteetin arviointi alkaa mittarin sisällön validoinnilla. Mittarilla on yleinen ilmivaliditeetti ja tarkempi sisältövaliditeetti, näillä tarkastellaan

mittarin kysymysten relevanssia ja riittävää laajuutta. Kriteerivalidointia käytetään, kun mittarille on olemassa kultainen standardi eli tuloksia verrataan etukäteen asetettuihin kriteereihin. Jos kultaista standardia ei ole, näyttöä tulee etsiä rakennevalidoinnilla. Rakennevalidoinnin edellytyksenä on, että mittari on määritelty teorian tai mallin pohjalta. Kulttuurien välistä validointia tarvitaan, kun mittari käännetään toiselle kielelle. Validointi on jatkuva prosessi, ja valideettitietoa kertyy asteittain, eli mittarin validiteetti riippuu siitä, millaista tietoa on saatu kerättyä ja miten tuloksia voidaan hyödyntää. (Anttila, Paltamaa ja Valkeinen 2014, 7.)

Osa validiteettia on muutosherkkyys. Muutosherkkyys tarkoittaa mittarin kykyä havaita tarkasteltavassa ominaisuudessa ajassa tapahtuvia muutoksia. Muutosherkkyttä tarkasteltaessa kohteena on kahden mittauskerran tulosten muutos toisin kuin validiteettia tarkastellessa, jolloin mittaus tuloksena on yhden mittauskerran tulokset. Muutosherkkyden sanotaan olevan "pitkäaikaisvaliditeetti". (Anttila, Paltamaa ja Valkeinen 2014, 21.)

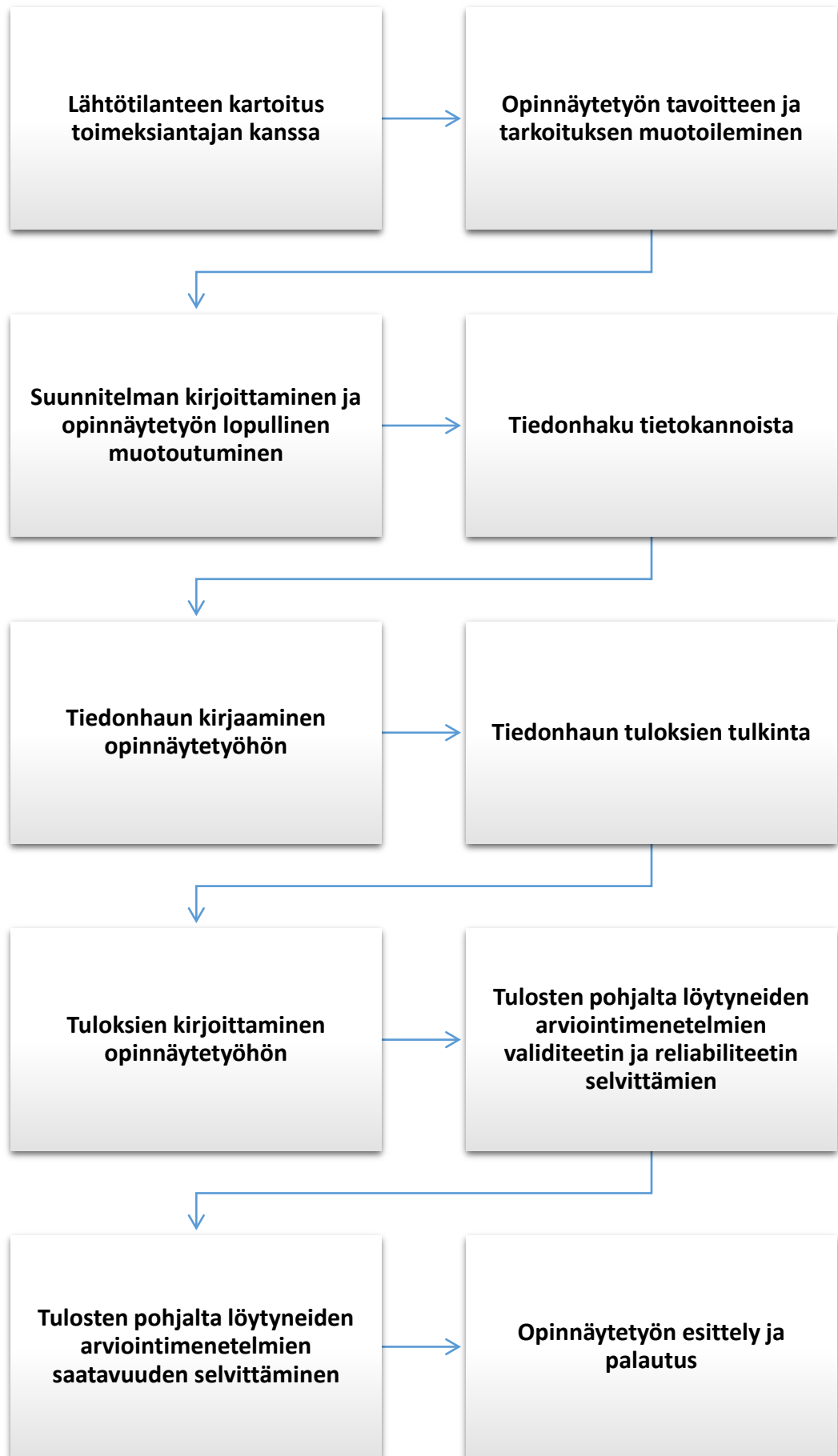
7.3 Reliabiliteetti eli toistettavuus

Reliabiliteetti ilmaisee, miten luotettavasti ja toistettavasti käytetty mittaus- tai tutkimusmenetelmä mittaa haluttua ilmiötä. Toistettavuus on erityisen tärkeää, kun halutaan seurata samaa ilmiötä useamman kerran. Mittaukset sisältävät yleensä kahdenlaisia virheitä, systemaattisia ja satunnaisia. Systemaattinen virhe syntyy, kun mittari on kalibroitu väärin tai mittaus tilanne on huonosti suunniteltu. Satunnaiset virheet voivat syntyä useista eri tekijöistä, esimerkiksi olosuhteiden ja vastaajan mielialasta. Satunnaisia virheitä voidaan yrittää ehkäistä, mutta niitä ei voida kokonaan poistaa. (Anttila, Paltamaa ja Valkeinen 2014, 15–16.)

8 Opinnäytetyön eteneminen

Opinnäytetyön toteutus on ollut ajallisesti melkein vuoden projekti, jossa sitä on toteutettu välillä aktiivisesti ja välillä hitaammin. Otin vastaan opinnäytetyön 3/2015, vain vähäisellä tiedolla siitä mitä oli vastassa. Opinnäytetyön peruspohja, työkyvynarviointi on säilynyt alusta alkaen, mutta työkyvynosa-alueet ovat matkan varrella mukautuneet ajankohtaisemmiksi ja tarpeeseen vastaavimmiksi.

Olen aloittanut opinnäytetyönsuunnitelman varsinaisen työstämisen viikolla 44/2015, tuolloin pohdin työkykyä kokonaisuudessaan ja toimintaterapeutin roolia sen arvioinnissa. Viikolla 46/2015 aloitin opinnäytetyön kirjoittamisen ja viimeiset tarkennukset aihe-alueisiin tehtiin vielä viikolla 49/2015. Kun aihealueet oli lyöty lopullisesti lukkoon, alkoi aineistohaku (ks. kappale 9.) Aineistonhaun ja analyysin jälkeen, oli havaittavissa tarve etsiä lisätietoa valikoituneiden arviointimenetelmien luotettavuudesta ja toistettavuudesta. Tämä on toteutettu viikolla 52. Viikolla 52 etsin myös tietoa arviointimenetelmien saatavuudesta. (Liite 3.) Arviointimenetelmien tiedonhaun jälkeen kirjoitin tulokset opinnäytetyöhön ja opinnäytetyö esitettiin viikolla 2/2016 ja palautettiin arviointiin viikolla 3/2016. (Kuvio 2.)

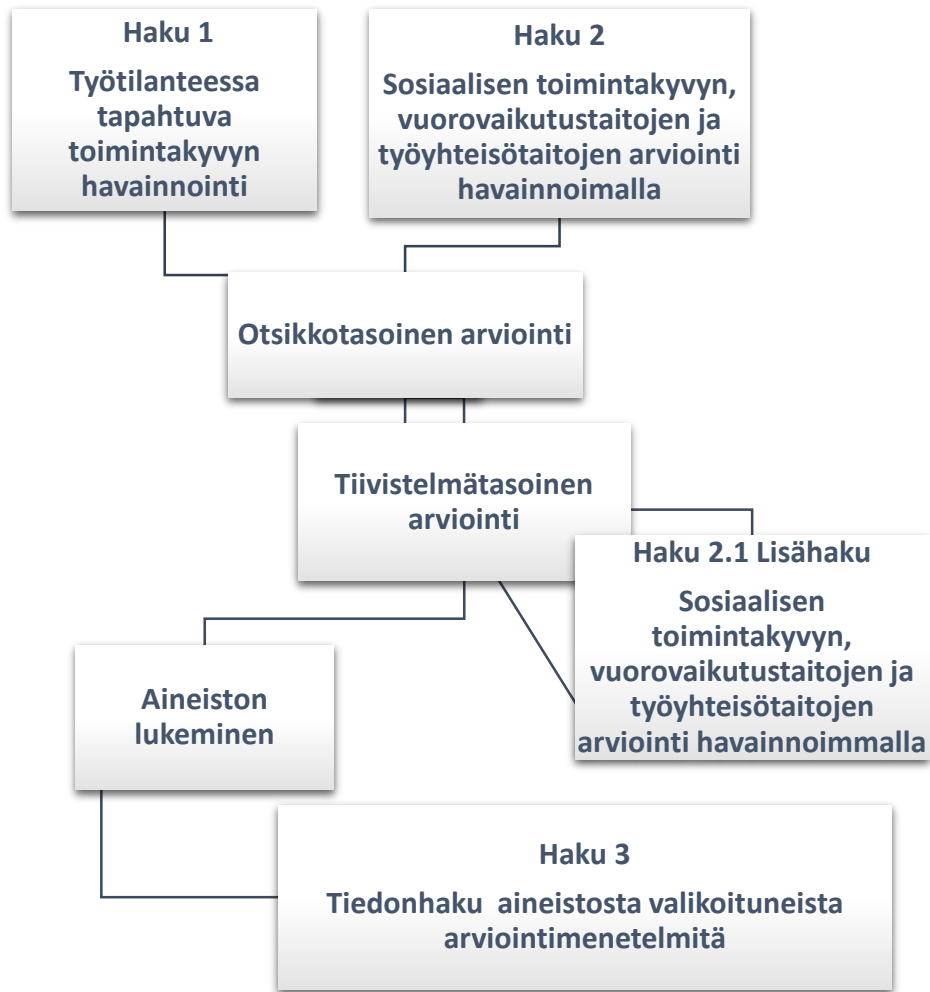
Kuvio 2. Opinnäytetyön eteneminen.

9 Aineiston hakuprosessi

Toteutin tiedonhaun osissa, koska opinnäytetyössä tarkasteltavat aihealueet loivat minulle luontaisesti kolme erillistä hakua. (Kuvio 3.) Aloitin aineistonhaun kahdella erillisellä aineistohauulla. Toinen hauista kohdistui työtilanteessa tapahtuvaan toimintakyvyn havainnointiin ja toinen sosiaalisen toimintakyvyn, vuorovaikutustaitojen ja työyhteisötaitojen arviointiin havainnoimalla. Työtilanteessa tapahtuva toimintakyvyn havainnoinnin haku tuotti minulle riittävästi artikkeleita, mutta sosiaalisen toimintakyvyn, vuorovaikutustaitojen ja työyhteisötaitojen aineistohausta oli huomattavissa otsikkotasoisessa arvioinnissa puutteita. Toteutin sosiaalisen toimintakyvyn, vuorovaikutustaitojen ja työyhteisötaitojen arvioinnin havainnoimalla haun toiseen kertaan, kohdistuen sen suomalaisiin tietokantoihin ja laajentaen hakusanoja.

Aineistohaun jälkeen tutustuin artikkeleihin ja poimin opinnäytetyöhön niissä käytetyt arviointimenetelmät. Artikkeleista ei kuitenkaan ollut löydettävissä riittävästi tietoa arviointimenetelmien validiteetista ja reliabiliteetista, joten toteutin kolmannen tiedonhaun. Arviointimenetelmien validiteetti ja reliabiliteetti haun tulokset on kirjattu taulukoihin arviointimenetelmän aineiston ja perustietojen esittelyn jälkeen.

(Ks. luku 12.)

Kuvio 3. Opinnäytetyön tiedonhaun eteneminen

9.1 Työkyvyn havainnointimenetelmiin kohdentuva aineistohaku

9.1.1 Työtilanteessa tapahtuva toimintakyvyn arviointi havainnoimalla

Otsikkotasoinen aineistovalinta työtilanteessa tapahtuvaan toimintakyvyn havainnointiin

Työtilanteessa tapahtuvaan toimintakyvyn havainnointiin löytyi otsikkotasoisella haullla 23 artikkelia. Osa artikkeleista esiintyy tuloksissa useaan kertaan, joten varsinaisia otsikkotasoisia valintakriteerit täyttäviä artikkeleita oli 20 kappaletta. Artikkelit on esitelty liitteessä 2. Valintakriteerit otsikkotasoiselle haulle olivat: suomen- tai englanninkielisiä artikkeleita jotka käsittelevät työikäisten työkykyä tai arviointimenetelmää. Alla olevassa taulukossa on kerrottu tietokantakohtaiset hakusanat ja valintakriteerit täyttävien artikkeleiden määrä eli osumat. (Taulukko 3.)

Taulukko 3. Otsikkotasoinen tiedonhaku: työtilanteessa tapahtuva havainnointi.

Päi- vä- määrä	Tietokanta	Hakusanat	Osu- mat
14.12. 2015	Melinda	Havainnointi AND toimintakyky OR työkyky AND työtehtävä AND toimintaterapia OR toimintaterapeutti AND työkyky	4
14.12. 2015	Google Scholar (2010–2015)	Havainnointi AND (toimintakyky OR työkyky) AND työtehtävä AND (toimintaterapia OR toimintaterapeutti) AND työkykyarviointi	7
2.12.2 015	ARTO	työkyky AND arviointi	3
14.12. 2015	PubMed	observation AND measuring AND "work capacity" OR "work ability" AND "occupational therapy" OR "occupational therapist" AND assessment of work ability	3
14.12. 2015	Cinahl	observation AND measuring AND "work capacity" OR "work ability" AND "occupational therapy" OR "occupational therapist" AND assessment of work ability	3
14.12. 2015	Toimia- tietokanta	käsihaku	2
17.12. 2015	Google	Käsihaku	1
Osumia yhteensä:			23

Abstraktitasoinen aineistovalinta työtilanteessa tapahtuvaan toimintakyvyn havainnointiin

Aineisto koostui tässä vaiheessa kokonaisuudessaan 20 artikkelista, joiden tiivistelmät luin. Aineistossa esiintyi kolme artikkelia kaksi kertaa. Valintakriteereinä artikkelin hyväksymiselle seuraavaan vaiheeseen oli, että se käsittelee työtilanteessa tapahtuvaa toimintakyvyn arviointia, työtilanteessa tapahtuvaa työkyvyntarkastusta tai työtilanteessa käytettävää arviointimenetelmää. Artikkelin pitää olla saatavissa kokonaisuudessaan tai abstraktissa on kerrottava käytetyt arviointimenetelmät. Artikkelit eivät saa kohdentua vammaisten, ikääntyneiden tai lasten arviointiin. Artikkelit ja se täyttävätkö ne valintakriteerit on esitelty liitteessä 2.

Opinnäytetyöhön valittiin työtilanteessa tapahtuvaan toimintakyvyn havainnointiin 15 artikkelia. Nämä artikkelit muodostavat opinnäytetyön tietopohjan tutkimuskysymyksiin. Artikkelit, niiden sisältämät arviointimenetelmät ja artikkelin kohderyhmä on esitelty luvussa 9.2 (Aineistoon valitut artikkelit).

9.1.2 Sosiaalisen toimintakyvyn, vuorovaikutustaitojen ja työyhteisötaitojen arviointi havainnoimalla

Otsikkotasoinen aineistovalinta sosiaalisen toimintakyvyn, vuorovaikutustaitojen ja työyhteisötaitojen arviointiin havainnoimalla

Sosiaalisen toimintakyvyn, vuorovaikutustaitojen ja työyhteisötaitojen arviointiin havainnoimalla ensimmäisellä hakukierroksella otsikkotasolla valintakriteerit täyttäviä lähteitä oli kahdeksan kappaletta, joista yksi esiintyi tuloksissa kahdesti. Aineiston luotettavuuden takia toteutettiin toinen, täydentävä haku, joka kohdistui ainoastaan suomenkielisiin tietokantoihin. Tämän jälkeen lähteitä oli 10 kappaletta. (Liite 1.)

Ensimmäisen haun valintakriteerit otsikkotasolla: suomen- tai englanninkielisiä artikkeleita, jotka käsittelevät työikäisten sosiaalisten taitojen arviointia. Alla olevassa taulukossa on kerrottu tietokantakohtaiset hakusanat ja valintakriteerit täyttävien artikkeleiden määrä eli osumat. (Taulukko 4.)

Taulukko 4. Otsikkotasoinen tiedonhaku: sosiaalisten- ja vuorovaikutustaitojen havainnointi.

Päivämäärä	Tietokanta	Hakusanat	Osumat
14.12.2015	Melinda	havainnointi AND työkyky OR työkyvyttömyys AND arviointi AND vuorovaikutustaidot OR työyhteisötaidot AND toimintaterapia OR toimintaterapeutti	1
14.12.2015	Google Scholar 2010–2015	havainnointi AND työkyky OR työkyvyttömyys AND arviointi AND vuorovaikutustaidot OR työyhteisötaidot AND toimintaterapia OR toimintaterapeutti	2
14.12.2015	Cinahl	Haku 1 (observation) AND (interaction OR interplay OR “people skills” OR work community skills OR social skills OR interaction) AND (observation OR measuring OR testing OR evaluating OR assessment) AND (“occupational therapy” OR “occupational therapist”) Haku 2 (observation) AND (interaction OR interplay OR “people skills” OR work community skills) AND (evaluation OR assessment) AND (“occupational therapy” OR “occupational therapist”)	2
15.12.2015	PubMed	(observation) AND (interaction OR interplay OR “people skills” OR work community skills OR social skills OR interaction) AND (observation OR measuring OR testing OR evaluating OR assessment) AND (“occupational therapy” OR “occupational therapist”)	3
Osumia yhteensä:			8

Toinen haku sosiaalisen toimintakyvyn, vuorovaikutustaitojen ja työyhteisötaitojen arviointiin havainnoimalla. Tiedonhaussa hakusanoja muutettiin laajemmiksi ja keskityttiin löytämään vain sosiaalisia taitoja arvioivia menetelmiä, rajaamalla niitä havainnointiin ja työkykyyn. (Taulukko 5.)

Taulukko 5. *Toinen haku: Otsikkotasoinen tiedonhaku sosiaalisten- ja vuorovaikutustaitojen havainnointi.*

Päivämäärä	Tietokanta	Hakusanat	Otsikkotasoisesti valintakriteerit täyttävien lähteiden määrä
18.12.2015	Melinda	vuorovaikutustaidot AND arviointi	1
18.12.2015	ARTO	vuorovaikutustaidot AND arviointi	1
18.12.2015	Google Scholar 2010-2015	vuorovaikutustaidot arviointimenetelmä toimintaterapia -lapsi -lapsen -lasten -ikäntyneiden	1
Osumia yhteensä:			3

Abstraktitasoinen aineistovalinta sosiaalisen toimintakyvyn, vuorovaikutustaitojen ja työyhteisötaitojen arviointiin havainnoimalla

Kun ensimmäisen ja toisen otsikkotasoinen haun artikkelit kerättiin yhteen, aineisto koostui tässä vaiheessa 10 artikkelista, joiden tiivistelmät luettiin. Valintakriteerit artikkelin hyväksymiselle varsinaiseen aineistoon oli se, että artikkeli käsittelee, ei kehitysvammaisten työikäisten sosiaalisten kykyjen ja vuorovaikutustaitojen arviointia. Artikkelin pitää olla saatavissa kokonaisuudessaan tai abstraktissa on kerrottava käytetyt arviointimenetelmät. Artikkelit ja se täyttävätkö ne valintakriteerit on esitelty liitteessä 1.

Opinnäytetyöhön sosiaalisen toimintakyvyn, vuorovaikutustaitojen ja työyhteisötaitojen arviointiin havainnoimalla valittiin 7 artikkelia. Nämä artikkelit muodostavat opinnäytetyön tietopohjan tutkimuskysymyksiin. Artikkelit, niiden sisältämät arviointimenetelmät ja kohderyhmä on esitelty luvussa 9.2(Aineistoon valitut artikkelit).

9.2 Aineistoon valitut artikkelit

9.2.1 Työtilanteessa tapahtuva toimintakyvyn havainnointi

Aineistoon valittiin 15 artikkelia, jotka luettiin, ja joista poimittiin niissä käytetyt arviointimenetelmät. Arviointimenetelmät ja niiden osumat on kerätty liitteeksi (Liite 4.) Aineisto koostuu muun muassa useista opinnäytetöistä, englanninkielisistä artikkeleista, käsikirjasta, pro-gradusta, menetelmätapasuosituksesta ja seminaariraportista. Aineisto vastaa osin opinnäytetyön kysymyksiin arviointimenetelmistä.

Taulukko 6. *Työtilanteessa tapahtuva toimintakyvyn havainnointi, valitut artikkelit ja niiden sisältämät arviointimenetelmät*

Kirjoittaja	Artikkelin nimi	Artikkelin muoto	Artikkelissa esiintyneet arviointimenetelmät	Asiakasryhmä
Forsyth, K. Parkinson, S. Keponen, R. 2008.	MOHOST käsikirja: inhimillisen toiminnan mallin seulonta-arviointi	Käsikirja	MOHOST	
Ketonen, S. Willman, . 2000.	Uutta näkökulmaa työkyvyn arviointiin: selvitys nivelreumaa sairastavan työroolin kokeemisesta	Opinnäyte-työ	The Worker Role Interview (WRI)	Nivelreumapotilas
Solonen, S & Sihvo, L. 2009.	Kaksoisdiagnoosikuntoutujan työkyvyn arviointiprosessi: toimintaterapian osuus	Opinnäyte-työ	1)Toimintamahdollisuuksien itsearviointi (OSA) 2)Työroolia arvioiva haastattelu (WRI) 3)Selvästi eteenpäin – päivittäisten toimien ja päihteiden käytön itsearviointi	Kaksoisdiagnoosi kuntoutuja
Kinnunen, T; Jalovaara, P; Rikkonen, M. 2011.	Työkyvyn arvioinnissa käytettäviä arviointimenetelmiä: - ICF - luokituksen näkökulma, kirjallisuuskatsaus.	Opinnäyte-työ	1)Positive and Negative Syndrome Scale (PANSS) 2)The Chinese Work Personality Profile (CWPP) 3)Integration von Menschen mit Behinderung in die Arbeitswelt (IMBA) 4)Merkmalprofile zur Eningliederung Leistungswandelter und Behinderter in Arbeit (Melba) 5) The Work Behavioral Inventory (WBI) 6) The Beck Hopelessness Scale; BHS 7)The Chinese Lam Assessment of Employment; C-LASER	1)Skitsofrenia 2)työpajoilla ja tuki työpaikoissa työskentelevät henkilöt 3)vaikeasti työllistyvät 4)vaikeasti työllistyvät 5)mielenterveyskuntoutujat

			8)The Chinese Trait and Anxiety Inventory; C-STAI 9)The Loma Linda University Medical Center Activity Sort; LLUMC 10)The Rosenberg Self Esteem Schedule; RSES 11)The Health Assessment Questionnaire; SF-36	
Ignatius, R & Nokelainen, L. 2013.	Inhimillisen toiminnan malliin perustuva työkyvyn arviointi: kirjallisuuskatsaus arviointivälineiden soveltuvuudesta mielenterveystyöhön.	Opin- näyte- työ	1)Assessment of Work Performance (AWP 1.0) 2)Dialogue about Working Ability (DWA 4.0) 3)Work Environment Impact Scale (WEIS 2.0) 4) Worker Role Interview (WRI 9.0 ja 10.0).	Mielenterveys- potilaat
Järvi, T & Mikkilä, M. 2014.	Toimintaterapeuttien kokemuksia IMBA/Melba työkyvyn arviointimenetelmästä	Opin- näyte- työ	1)Integration von Menschen mit Behinderung in die Arbeitswelt (IMBA) 2)Merkmalprofile zur Eingliederung Leistungswandelter und Behinderter in Arbeit (Melba)	
Castrén, E; Isotalo, J; Saarinen, M. 2010.	Toimintaterapeutin rooli ja mahdollisuudet työkyvyn arvioinnissa.	Opin- näyte- työ	1)ASTA –asumisen toimintojen arviointilomakeisto 2) MOHOST (Model of Human Occupation Screening Tool) 3)Dynamic Performance Analysis, DPA	
Syrjänen, S. 2014.	IMBA – menetelmän käyttökoulutuksen vaikutus työkyvyn arvioinnin yhdenmukaisuuteen moniammatillisessa yhteistyöverkostossa	Psyko- logian Pro gradu - tut- kielma	Integration von Menschen mit Behinderung in die Arbeitswelt (IMBA)	Käyttäjien kokemuksia arviointimenetelmien koulutuksesta
Talo, S. 2001.	Toimintakyky: viitekehystä arviointiin ja mittaamiseen : seminaariraportti Turku 4.-5.5.2000. Kansaneläkelaitos, tutkimus- ja kehitysyksikkö.	Semi- naari- raport- ti	WHODAS (WHO Disability Assessment Schedule)	
Sturesson, M. Edlund, C. Fjellman-Wiklund, A. Falkdal, A. Hansen Bernspång, B.	Work ability as obscure, complex and unique: Views of Swedish occupational therapists and physicians.	Journal Article - re- search, ta- bles/c harts	1) Worker Role Interview (WRI) 2)Assessment of Work Performance (AWP)	

2013.				
McFadden S, MacDonald A, Fogarty A, Le S, Merritt BK. 2010.	Vocational assessment: a review of the literature from an occupation-based perspective.	Journal Article - review	1)Assessment of Work Performance (AWP) 2)The Barthel ADL Index 3)The functional Independence Measure (FIM) 4)The Rivermead Behavioral Memory Test 5) Assessment of motor and process skills (AMPS)	
Linddahl I, Norrby E, Bellner AL. 2003.	Construct validity of the instrument DOA: a dialogue about ability related to work	Journal Article - research, tables/charts	A Dialogue about ability related to work (DOA)	
Vuokko, A; Juvonen-Posti, P; Kaukiainen A. 2012.	Työttömän toiminta- ja työkyvyn hyvä arviointikäytäntö terveydenhuollossa	Menetelytapasuositus	1)Integration von Menschen mit Behinderung in die Arbeitswelt (IMBA) 2)Merkmalprofile zur Eingliederung Leistungswandelter und Behinderter in Arbeit (Melba) 3)SOFAS (Social and Occupational Functioning Assessment Scale)	Työttömät
Laurinkari J, Poutanen V-M, Nevalainen M. 2010.	IMBA- ja Melba -työkyvyn arviointivälineiden toimivuus Suomessa.	Tutkimusvälineiden käyttäjien kokemuksista	1)Integration von Menschen mit Behinderung in die Arbeitswelt (IMBA) 2)Merkmalprofile zur Eingliederung Leistungswandelter und Behinderter in Arbeit (Melba)	Arviointivälineiden käyttäjien kokemuksia
Sandqvist, JL; Törnquist, KB; Henriksen CM. 2006.	Assessment of Work Performance (AWP)--development of an instrument	Journal Article - research, tables/charts	1)Assessment of Work Performance (AWP) 2) Assessment of motor and process skills (AMPS) 3) Assessment of communication and interaction skills (ACIS) 4) Worker Role Interview (WRI) 5) Work Environment Impact Scale (WEIS) 6)The occupational circumstances assessment interview and rating scale (OCAIRS)	

9.2.2 Sosiaalisen toimintakyvyn, vuorovaikutustaitojen ja työyhteisötaitojen arviointi havainnoimalla

Aineistoon valittiin 7 artikkelia, jotka luettiin, ja joista poimittiin niissä käytetyt arviointimenetelmät. Arviointimenetelmät ja niiden osumat on kerätty liitteeksi (Liite 5.) Taulukko 7 esittelee artikkelikohtaisesti artikkeleiden perustiedot, artikkelin muodon, arviointimenetelmät ja artikkelin kohderyhmän. Aineisto koostuu opinnäytetöistä ja englanninkielisistä artikkeleista. Aineisto vastaa osin opinnäytetyön kysymyksiin arviointimenetelmistä.

Taulukko 7. *Sosiaalisen toimintakyvyn, vuorovaikutustaitojen ja työyhteisötaitojen arviointi havainnoimalla, valitut artikkelit ja niiden sisältämät arviointimenetelmät*

Kirjoittaja	Artikkelin nimi	Artikkelin muoto	Artikkelissa esiintyneet arviointimenetelmät	Asiakasryhmä
Ojala, A. 2013.	Työyhteisötaidot avaimena työhyvinvointiin: työyhteisötaitojen arviointiin tarkoitettun mittarin kehittäminen lääkinällisessä kuntoutuksessa	Opinnäytetyö	Työyhteisötaitojen arvioinnin mittari	
Bonsaksen, T. Myraunet, I. Celso, C. Granå Kjell E. Ellingham, B. 2011.	Experiences of occupational therapists and occupational therapy students in using the Assessment of Communication and Interaction Skills in mental health settings in Norway.	Journal Article - research, tables/charts	Assessment of communication and interaction skills (ACIS)	
Haglund, L & Thorell, L. 2004.	Clinical perspective on the Swedish version of the Assessment of Communication and Interaction Skills: stability of assessments	Journal Article - research, tables/charts	Assessment of communication and interaction skills (ACIS)	
Kjellberg, A. Haglund, L. Forsyth, K. Kielhofner, G. 2003.	The measurement properties of the Swedish version of the Assessment of Communication and Interaction Skills.	Journal Article - research, tables/charts	ACIS ACIS-S	
Lepola, J. Lunki, T. 2009.	Masentuneen asiakkaan vuorovaikutus- ja kommunikaatiotaitojen arviointi toimintaterapiassa	Opinnäytetyö	The Assessment of Communication and Interaction Skills (ACIS)	Masentuneet asiakkaat
Härkönen,	Asiakkaan osallistu-	Opinnäytetyö	1)The Assessment of Motor and	Psyk-

M., & Hirvonen, K. 2012.	misen ja suoriutumisen arviointi Hoitokoti Kuikanpesässä		Process Skills (AMPS) 2) Model Of Human Occupational Screening Tool (MOHOST) 3) The Volitional Questionnaire (VQ) 4)The Canadian Occupational Performance Measure (COMP) 5)The Worker Role Interview (WRI) 6)The Occupational Performance History Interview II (OPHI-II) 7)The Occupational Self-Assessment (OSA)	iatriset asiakkaat

10 Aineiston analyysi

Aineiston analyysivaiheessa aineistoon valitut artikkelit luettiin ja kehittämistehtävän mukaiset tiedon poimittiin taulukkoihin 7 ja 6. Tarkoituksena oli kerätä osuvia eri arviointimenetelmille, osumat on kerätty taulukoksi (Liite 4 & 5).

Valikoituneeseen aineistoon tehtiin myös sisällönanalyysi, jossa niistä poimittiin arviointimenetelmän validiteettia ja reliabiliteettia käsittelevät tiedot. Käsittelin eritasoisia artikkeleita eritavoin; opinnäytetyöt toimivat määrällisenä aineistona, josta keräsin vain mainitut arviointimenetelmät osumina. Hyödynsin varsinaisia tutkimusartikkeleita validiteetin ja reliabiliteetin arvioinnissa ja poimin niistä myös arviointimenetelmät osumina.

10.1 Arviointimenetelmät työtilanteessa tapahtuvaan toimintakyvyn havainnointiin

Arviointimenetelmät valittiin osumamäärän perusteella, koska se kertoo arviointimenetelmän esiintyvyydestä koko aineistossa. Mitä useampia osuvia arviointimenetelmä on saanut, sitä paremmin se on aineiston haussa vastannut hakusanoja. Kokonaisuudessaan työtilanteessa tapahtuvaan toimintakyvyn havainnointi-kysymyksen aineistossa esiintyy 28 eri arviointimenetelmää (Liite 4). Taulukko 8 esittelee aineistossa eniten osuvia saaneet havainnointi arviointimenetelmät, sen mitä arviointimenetelmä mittaa ja valitaanko sitä opinnäytetyöhön arviointimenetelmäksi.

Taulukko 8. Arviointimenetelmät työtilanteessa tapahtuvaan havainnointiin

Arviointimenetelmä	Esiintymismäärä aineistossa	Mitä arviointimenetelmä mittaa?	Valitaanko menetelmä?
Assessment of Work Performance (AWP)	4	Arvio yksilön suoriutumista ja taitoja simuloitussa tai aidossa työtilanteessa	Kyllä
Integration von Menschen mit Behinderung in die Arbeitswelt (IMBA)	3	Arvioi kokonaisvaltaisesti työntekijän työkykyä, työn vaativuutta sekä näiden välistä suhdetta	Kyllä
Merkmalprofile zur Eingliederung Leistungswandelnder und Behinderter in Arbeit (Melba)	2	Arvioi henkilön osaamista ja työn vaativuutta	Kyllä
MOHOST	2	Arvioi yksilön toiminnallista osallistumista itsestä huolehtimisen, tuottavuuden ja vapaa-ajan osuuksilla	Kyllä
Assessment of motor and process skills (AMPS)	2	ADL-taidot	Ei, ei ole tarve kartoittaa ADL-taitoja.

10.2 Arviointimenetelmät sosiaalisen toimintakyvyn, vuorovaikutustaitojen ja työyhteisötaitojen arviointiin havainnoimalla

Arviointimenetelmät valittiin osumamäärän perusteella, koska se kertoo arviointimenetelmän esiintyvyydestä koko aineistossa. Mitä useampia osumia arviointimenetelmä on saanut, sitä paremmin se on aineiston haussa vastannut hakusanoja. Kokonaisuudessaan sosiaalisen toimintakyvyn, vuorovaikutustaitojen ja työyhteisötaitojen aineistosta löytyi 9 eri arviointimenetelmää. (Liite 5.) Taulukko 9 esittelee aineistosta eniten osumia saaneet havainnointi arviointimenetelmät, sen mitä arviointimenetelmä mittaa ja valitaanko sitä opinnäytetyöhön arviointimenetelmäksi.

Taulukko 9. Arviointimenetelmät sosiaalisen toimintakyvyn yms. havainnointiin

Arviointimenetelmä	Esiintymismäärä aineistossa	Mitä arviointimenetelmä mittaa?	Valitaanko menetelmä?
Assessment of communication and interaction skills (ACIS)	6	Arvioi kolmea eri osa-aluetta, jotka ovat: fyysisyys, informaation vaihto sekä suhteet.	Kyllä
Assessment of motor and process skills (AMPS)	2	ADL-aidot	Ei, ei ole tarve kartoittaa ADL-taitoja.
Model of Human Occupational Screening Tool (MOHOST)	2	Arvioi miten ihmisen tahto, tottumus, taidot ja ympäristö tukevat toimintaan osallistumista itsestä huolehtimisen, tuottavuuden ja vapaa-ajan toiminnoissa	Kyllä

Työkyvyn havainnointimenetelmiin kohdetuvasta aineistohausta valikoitui viisi arviointimenetelmää, jotka ovat **MOHOST, ACIS, IMBA, Melba ja AWP**. Nämä arviointimenetelmät vastaavat kehittämistehtävän toimeksiantoon. Arviointimenetelmien validiteettia ja reliabiliteettia on pohdittu luvussa 12 (Aineistosta valikoituneet arviointimenetelmät).

11 Aineistonhaku valituista arviointimenetelmistä

Aineistoanalyysi antoi minulle tietoa arviointimenetelmien validiteetistä ja reliabiliteetistä, mutta tietoa ei ollut riittävästi luotettavuuden ja toistettavuuden toteamiseen.

Toteutin arviointimenetelmien validiteettia ja reliabiliteettia koskevan tiedonhaun hyödyntäen useita eri tietokantoja (CINAHL, Google, Google Scholar, PubMed). Hain ensin suomenkielellä ja sen jälkeen englanniksi. Hakusanoina käytin arviointimenetelmän nimeä tai sen lyhennettä ja sanaa reliabiliteetti (reliability) tai validiteetti (validity). Aineisto on käsitelty suoraan sisältötasoisesti. Löytämäni tutkimukset on koottu taulukoihin arviointimenetelmien perustietojen jälkeen. (Taulukot 10-13.)

12 Aineistosta valikoituneet arviointimenetelmät

12.1 MOHOST (Model of Human Occupational Screening Tool)

MOHOST -arviointimenetelmä nousi esille molemmissa tiedonhauissa ja valikoitui molempiin osa-alueisiin arviointimenetelmäksi. Aineisto missä arviointimenetelmä esiintyi, koostui kolmesta opinnäytetyöstä ja MOHOST -käsikirjasta, joista kahdessa opinnäytetyössä kohderyhmänä on ollut aivovammapotilaat ja psykiatriset asiakkaat. (Liite 4 & 5)

Forsyth & Parkinson (2008, 6) kertoo MOHOST:n olevan toimintaterapeuttien käyttöön tarkoitettu inhimillisen toiminnan malliin perustuva seulonta-arviointi, joka on helppo ja nopea käyttää. MOHOST-arviointimenetelmässä asiakkaan toimintaa havainnoidaan, jolloin saadaan kuva asiakkaan toimintaan osallistumisesta. Arviointi antaa tietoa kuudesta eri osa-alueesta, jotka ovat toimintaan motivoituminen, toimintatapa, kommunikaatio- ja vuorovaikutustaidot, prosessitaidot, motoriset taidot ja ympäristö. (Kielhofner 2008, 293–294.) MOHOST on teoriaperusteinen, luotettava arviointi, joka tuottaa myös tietoa palvelujen tehokkuudesta seuranta-arviointimenetelmänä käytettynä (Forsyth & Parkinson 2008, 23). MOHOST soveltuu erilaisten asiakkaiden arviointiin riippumatta heidän viestintätaitoistaan ja MOHOST:a voi hyödyntää myös terapian tavoitteiden asettelussa ja terapian suunnittelussa (Forsyth & Parkinson 2008, 27).

MOHOST mittaa asiakkaan toiminnallista osallistumista ja antaa toimintaterapeutille viitekehyksen, jolla terapeutti voi ymmärtää miksi asiakas ei sitoudu itsestä huolehtimiseen, tuotteliaisuuteen tai vapaa-aikaan. MOHOST voidaan toteuttaa ryhmätilanteissa ja se on mahdollista toteuttaa erilaisissa ympäristöissä. Arvioinnilla syntyy yleiskuva asiakkaan toiminnallisesta osallistumisesta. Arviointi sisältää pöytäkirjalomakkeen, johon kirjataan strukturoidusti yhden tapaamiskerran havainnot. Kun arviointikertoja on riittävästi, toimintaterapeutti kokoaa varsinaisen arvioinnin pisteytyslomakkeelle. (Forsyth & Parkinson 2008, 28-31.)

Härkönen & Hirvonen (2012,43-44,24) ovat toteuttaneet omassa opinnäytetyössään tarkennettua tiedonhakua MOHOST -arviointimenetelmää koskien. He ovat todenneet luotettavuuden ja toistettavuuden löytämässään tutkimuksissa olevan hyvä. Löydettyjen tutkimusten mukaan MOHOST on validi ja reliabeli arviointimenetelmä. (Taulukko 10.)

Taulukko 10. Härkösen & Hirvosen (2012, 43-44) tiedonhaun tulokset.

	Tutkimus	Toteutus	Tulokset
Kielhofner, G., Fan, C-W., Morley, M., Garnham, M., Heasman, D., Forsyth, K., Lee, S. & Taylor, R. 2010.	A Psychometric Study of the Model of Human Occupation Screening Tool (MOHOST).	1039 psykiatrisia palveluita hyödyntäviä 18-102-vuotiaita asiakkaita, joista suurin osa oli työttömiä.	Tutkimuksen mukaan MOHOST on luotettava ja toistettava arviointimenetelmä kaikilla arvioitavilla osa-alueilla
Forsyth, K., Parkinson, S., Kielhofner, G., Kramer, J., Summerfield Mann, L. & Duncan, E. 2006.	The measurement properties of the Model of Human Occupation Screening Tool (MOHOST).	Tutkimuksessa oli mukana 162 asiakasta ja 9 toimintaterapeuttia. 92 asiakasta oli mielenterveyskuntoutujia.	Tutkimuksen mukaan MOHOST on sekä luotettava että toistettava arviointimenetelmä arvioitaessa asiakkaan toiminnallista osallistumista.
Pan, A-W., Fan, C-W., Chung, L., Chen, T-J., Kielhofner, G., Wu, M-Y & Chen, Y-L. 2011.	Examining the validity of the Model of Human Occupation Screening Tool: using classical test theory and item response theory.	Tutkimuksessa tutkittiin kiinankielisen version luotettavuutta. Tutkimukseen osallistui 101 18-65-vuotiaasta asiakasta, joilla oli mielenterveysongelmia.	Tutkimus osoitti, että arviointimenetelmän kiinankielinen versio mittaa luotettavasti asiakkaan osallistumista kaikilla arvioitavilla osa-alueilla.

12.2 ACIS (Assessment of communication and interaction skills)

ACIS valikoitui sosiaalisen toimintakyvyn, vuorovaikutustaitojen ja työyhteisötaitojen arviointiin arviointimenetelmäksi. Aineisto missä arviointimenetelmä esiintyi, koostui neljästä englanninkielisestä artikkelista ja kahdesta opinnäytetyöstä, joista kahdessa opinnäytetyössä kohderyhmänä on ollut aivovammapotilaat ja psykiatriset asiakkaat. (Liite 4 & 5.)

ACIS -arviointimenetelmä pohjautuu inhimillisen toiminnan malliin ja sillä arvioidaan kommunikaatio- ja vuorovaikutustaitoja havainnoimalla asiakkaan toimintaa, asiakkaan osallistuessa ryhmätoimintoihin ja -tehtäviin. Menetelmällä voidaan tunnistaa

asiakkaan kykyjä ja puutteita kommunikaatio- ja vuorovaikutustaidoissa sekä suunnitella terapiatarvetta. ACIS- arviointimenetelmä on alun perin suunniteltu psykiatrisesti oireileville aikuisille, mutta versio 4.0 soveltuu kaikille asiakasryhmille. (Asher 2007, 459.) ACIS -arviointimenetelmä ei yksissään tuota kattavaa tietoa asiakkaan vuorovaikutustaidoista, mutta voi olla osa vuorovaikutus- ja kommunikaatiotaitojen arviointia. ACIS -menetelmä on kehitetty nimenomaan havainnoimaan, löytyykö asiakkaalta tietty taito ja kuinka tehokas asiakkaan taito on. (Kielhofner 2008: 223, 224.)

Asiakkaan havainnointi tapahtuu asiakkaalle merkityksellisessä ja asiaankuuluvassa toiminnassa, jossa asiakkaan kykyä keskustella ja olla sosiaalisessa vuorovaikutuksessa arvioidaan. Tilanteen jälkeen toimintaterapeutti täyttää 20 osiota sisältävän pisteytyksen. Havainnoinnista kertyneet tiedot voi myös yhdistää aikaisempiin havainnointeihin, jolloin on saatavissa laajempi kuva asiakkaan kommunikaatio- ja sosiaalisista taidoista. ACIS ei ole diagnoosipohjainen ja sitä voidaan hyödyntää laajasti erilaisissa ympäristöissä. (Forsyth & Parkinson 2008, 16.) Löydettyjen tutkimusten perusteella totean ACIS- arviointimenetelmän validiteetin ja reliabiliteetin olevan hyvä. (Taulukko 11.

Taulukko 11. ACIS -arviointimenetelmän validiteetti ja reliabiliteetti

Tutkimus	Toteutus	Tulokset	
Forsyth, K. Lai, JS. Kielhofner, G. 1999.	The assessment of communication and interaction skills (ACIS): measurement properties.	52 kouluttautunutta toimintaterapeuttia toteutettu 244 ACIS- arviointia, joista 117 oli mielenterveysasiakkaita.	Tulokset kertoivat ACIS:n validiteetin olevan hyvä, myös reliabiliteetti on vakiintunut hyväksi.
Hsu WL. Pan AW. Chen TJ. 2008.	A psychometric study of the chinese version of the assessment of communication and interaction skills.	Tutkimus tutki ACIS- arviointimenetelmän kiinankielisen version luotettavuutta. Tutkimukseen osallistui 101 psykiatrista asiakasta.	Rasch analyysi osoitti että ACIS-C oli yhtenevä alkuperäisen version kanssa. Tulokset kertovat ACIS-C:n olevan validi ja herkkä arviointimenetelmä.
Kjellberg, A. Haglund, L. Forsyth, K. Kielhofner, G. 2003.	The measurement properties of the Swedish version of the Assessment of Communication and Interaction Skills.	Tutkimuksen tarkoitus oli arvioida ruotsinkielisen version luotettavuutta. Tutkimuksessa oli mukana 18 toimintaterapeuttia ja he tekivät 157 ACIS-S arviointia, joista 67 tehtiin mielenterveysasiakkaille ja kehitysvammaisille.	Rasch analyysiä hyödynnettiin aineiston analyysissä. ACIS-S validiteetti ja reliabiliteetti on tutkimuksen perusteella hyvä.

12.3 AWP (Assessment of Work Performance)

AWP -arviointimenetelmä valikoitui työtilanteessa tapahtuva toimintakyvyn arviointiin. Arviointimenetelmän aineisto koostui kolmesta englanninkielisestä artikkelista ja yhdestä mielenterveyspotilaisiin suuntautuneesta opinnäytetyöstä. (Liite 4.)

AWP on Inhimillisen toiminnan malliin pohjautuva toimintaterapeuteille suunnattu työkyvynarviointimenetelmä (Sandqvist, Törnquist, Kristina, Henriksson, Chris 2006, 381.) AWP:n tarkoituksena on arvioida yksilön taitoja havainnoimalla työtilanteessa. Havainnoija kuvaa arvioinnissa asiakkaan sen hetkistä työssä suoriutumista oikeassa tai simuloitussa työtilanteessa. Menetelmässä keskitytään havainnoimaan asiakkaan motorisia taitoja, prosessitaitoja ja kommunikaatio- ja vuorovaikutustaitoja. Nämä kolme aluetta sisältävät yhteensä 14 arvioitavaa taitoa; viisi motorista taitoa, viisi prosessitaitoa ja neljä kommunikaatio- ja vuorovaikutustaitoa. Taidot arvioidaan numeerisesti neljän pisteen arviointiasteikolla pätevistä suoriutumisesta puutteelliseen suoriutumiseen. (Sandqvist ym. 2006, 382.) Löydettyjen tutkimusten perusteella toteam AWP:n olevan mielestäni reliabeeli ja validi arviointimenetelmä. (Taulukko 12.)

Taulukko 12. AWP -arviointimenetelmän validiteetti ja reliabiliteetti

	Tutkimus	Toteutus	Tulokset	
	Sandqvist, JL. Björk, MA. Gullberg, MT. Henriksson, CM. Gerdle, BU. C. 2009.	Construct validity of the Assessment of Work Performance (AWP).	Tutkimukseen osallistui 6 toimintaterapeuttia ja 364, 23-56-vuotiaasta asiakasta joilla oli mielen-terveysongelmia ja TULES- sairauksia.	AWP validiteetti on hyvä, se on sukupuolivapaa ja herkkä arviointiväline.
	Sandqvist, JL. – Gullberg, MT. Henriksson, CM. Gerdle, BU.C. 2008.	Content validity and utility of the Assessment of work performance (AWP).	Kyselytutkimus johon osallistui 67 toimintaterapeuttia, jotka työskentelevät työ kuntoutuksen parissa.	AWP:n todettiin olevan käyttöominaisuuksiltaan asianmukainen ja sisällöltään luotettava.
	Sandqvist, JL. Törnquist, KB. Henriksson, CM. 2006.	Assessment of work performance (AWP) development of an instrument.	Kyselytutkimukseen osallistui 21 toimintaterapeuttia jotka työskentelivät työkyvynarviointiin liittyvissä työtehtävissä.	AWP:n validiteetti ja käytettävyys todettiin tyydyttäväksi.

12.4 IMBA (Integration von Menschen mit Behinderung in die Arbeitswelt) ja Melba (Merkmalprofile zur Eingliederung Leistungswandelter und Behinderter in Arbeit)

IMBA ja Melba -arviointimenetelmät valikoituivat työtilanteessa tapahtuva toimintakyvyn arviointiin arviointimenetelmiksi. IMBA- arviointimenetelmä esiintyi aineistossa kahdessa opinnäytetyössä, pro-gradututkielmassa, menettelytapasuosituksessa ja käyttäjäkokemuksia kartoittavassa tutkimuksessa. Aineistossa käsiteltiin vaikeasti työllistyviä, työttömiä ja tukipaikoilla työskenteleviä asiakkaita sekä arviointimenetelmän koulutuksen ja käyttämisen kokemuksia. Melba -arviointimenetelmä esiintyi aineistossa opinnäytetyössä, menettelytapasuosituksessa ja käyttäjäkokemuksia kartoittavassa tutkimuksessa. Opinnäytetyö kohdistui vaikeasti työllistyviin ja menettelytapasuositus työttömiin asiakkaisiin. (Liite 4.)

IMBA (Integration von Menschen mit Behinderungen in die Arbeitswelt) ja Melba (Merkmalprofile zur Einliederung Leistungsgewandelter und Behinderter in Arbeit) ovat Saksassa kehitettyjä moniammatillisia arviointimenetelmiä, joita ei ole sidottu tiettyyn vammaan tai työtehtävään. IMBA ja Melba on suunniteltu hyödyntäen Maailman terveysjärjestön (WHO) toimintakyvyn luokittelua. Välineiden käyttö vaatii käyttökoulutuksen ja menetelmiin perehtymisen, mutta ei vaadi mitään tiettyä ammatillista koulutusta. (Laurinkari, Poutanen & Nevalainen 2010, 5-6.)

Perusrakenteeltaan IMBA ja Melba ovat samanlaisia, kummassakin arvioidaan henkilön osaamista sekä työn vaatavuutta käyttäen numeraalista asteikkoa. IMBA ja Melba koostuvat kolmesta osiosta: ensimmäinen osio arvio asiakkaan osaamista ja työkykyä, toinen asiakkaalle suunnitellun työn vaatavuutta ja kolmas vertailee työkyvyn ja työn vaatavuuden yhteensopivuutta. IMBA ja Melba sisältää kaikkiaan 70 päämääritettä, joissa arvioidaan asiakkaan psyykkisiä ja sosiaalisia ominaisuuksia. IMBA ja Melba kohdentaa työkyvynarvioinnin aina yhteen työhön tai tehtävään. Menetelmää voi käyttää myös laadun mittarina. (Laurinkari, Poutanen & Nevalainen 2010, 6.)

Arvioinnissa Melba keskittyy psyykkisiin ja sosiaalisiin tekijöihin ja IMBA edellä mainittujen tekijöiden lisäksi myös fyysisiin osa-alueisiin. Melban taustalla on psykologis-

pedagoginen viitekehys ja IMBA:n taustalla lääketieteellis-toimintaterapeuttinen viitekehys. Melba sisältää 29 ominaisuutta, jotka on luokiteltu viiteen kategoriaan: kognitio, sosiaalisuus, työskentelytapa, psykomotoriikka ja akateemiset taidot/kommunikaatio. IMBA:n pääkategoriat ovat asento, liikkuminen, kehon osien liikkeet, raajojen ja vartalon yhteistoiminta, ympäristöolosuhteet, työturvallisuus ja työn järjestelyt sekä avainpätevyudet. (Laurinkari, Poutanen & Nevalainen 2010, 13.)

IMBA ja Melba- arviointimenetelmistä oli vaikea löytää tutkimuksia. Löydetyt tutkimukset ovat otokseltaan pieniä eivätkä pysty kertomaan arviointimenetelmien validiteetista ja reliabiliteetistä. Arviointimenetelmän todetaan olevan käyttökelpoinen, mutta vain Melban reliabiliteetti on todettu hyväksi. (Taulukko 13.)

Taulukko 13. *IMBA- ja Melba -arviointimenetelmien validiteetti ja reliabiliteetti*

Tutkimus	Toteutus	Tulokset	
Achterberg, T. Wind, H. Prinzie, P. Frings-Dresen, M. 2013.	Inter-rater reliability of the 'Merkmalprofile zur Eingliederung Leistungsgewandelter und Behinderter in Arbeit' (MELBA) in young disabled adults with psychosocial limitations.	Tutkimukseen osallistui 25 mielenterveys ongelmaista nuorta aikuista.	Melba-arviointimenetelmän reliabiliteetti todettiin hyväksi.
Suvanto, E-K. 2008.	Melba arviointi- ja dokumentointimenetelmän käyttäjien välinen yksimielisyys.	Tutkimuksessa oli mukana 17 arvioijaa ja yhteensä 50 arviointia.	Tutkimuksen otos on pieni, mutta tulosten perusteella voidaan todeta että Melbaa voidaan käyttää arvioitaessa työtehtäviä. Tutkimuksen mukana validiteettia on tutkittava lisää.
Juntunen, K. 2006.	IMBA: Työkyvyn ja työn vaatimuksien arviointiväline. Työkykyä arvioivan osion validiteetti.	Tutkimuksessa arviointiin suomenkielisen version validiteettia. Aineistona oli 54 arviointia.	Tutkimuksen otos oli pieni ja sen tulokset suuntaa antavia. Psykososiaaliset osoittimet ovat yhteensopivia ja ne erottelevat hyvin eritasoiset kyvyt toisistaan. Fyysistä työkykyä kuvaavat osoittimet eivät kaikilta osin sopineet yhteen. Herkkyyden parantamiseksi fyysisten osoittimien kriteerejä on syytä tarkentaa.
Laurinkari, J. Nevalainen, M. Poutanen, V-M. 2010.	IMBA ja Melba – työkyvyn arviointivälineiden toimivuus Suomessa. Tutkimusvälineiden käyttäjien kokemuksia.	Kysely- ja haastattelututkimus jossa arvioidaan arviointimenetelmän käyttäjäkokemusta.	IMBA ja Melba ovat tutkimuksen mukaan arviointimenetelmiä joilla on monia käyttömahdollisuuksia päivittäisessä arviointityössä. Jotkut käyttäjät ovat kokeneet termistön liialti saksalaiseen kulttuuriin sitoutuneelta, eksakteilta ja työläältä käyttä.

13 Yhteenveto

MOHOST. Aineistossani MOHOST -arviointimenetelmää on käytetty sekä ilman tiettyä kohderyhmää että aivovamma- ja psykiatristen asiakkaiden kanssa. Mielestäni tämä kertoo tietynlaisesta ketteryydestä ja siitä että MOHOST on sopiva arviointimenetelmä useaan eri tilanteeseen. Mielestäni MOHOST on löytämistäni arviointimenetelmistä sopivin Kunnolla töihin -hankkeen käyttöön. MOHOST- arviointimenetelmä valikoitui molempiin tutkimuskysymyksiin arviointimenetelmäksi, joten se olisi taloudellisesti kannattava hankinta hankkeelle. Kun kyseessä on seulonta- arviointimenetelmä voi olla tarvetta syventää tietoa jollain muulla arviointimenetelmällä. MOHOST -arviointimenetelmä on suomennettu, joka oli tilaajan toive.

ACIS. Aineistossa ACIS- arviointimenetelmä valikoitui sosiaalisen toimintakyvyn, vuorovaikutustaitojen ja työyhteisötaitojen arviointiin suurella osumamäärällä. ACIS löytyi melkein jokaisesta opinnäytetyön lähteestä. Sitä on käytetty masentuneiden ja aivovamma-potilaiden kanssa, mutta tutkittu myös ilman tiettyä kohderyhmää. Jos hankkeessa koetaan tarvetta tarkemmalle sosiaalisten taitojen tutkimiselle, olisi ACIS- arviointimenetelmä mielestäni siihen hyvin soveltuva ja luotettava.

AWP. Aineistossa AWP -arviointimenetelmä valikoitui arviointimenetelmäksi työtilanteessa tapahtuvassa toimintakyvyn arvioinnissa. AWP esiintyy aineistossa yleensä ilman kohderyhmäpainotusta, vain kerran sitä on hyödynnetty mielenterveysasiakkaiden kanssa. AWP on minulle uusi mielenkiintoinen tuttavuus, sen monipuolisuus ja mukautuvuus työtilanteen mukaan ovat hienoja ominaisuuksia. Menetelmän arvioidtavat taidot kattavat laajalti ison osan työkykyä määrittävistä taidoista. Arviointimenetelmän hankintaa kannattaa pohtia MOHOST:n rinnalle tuomaan lisätietoa asiakkaan työkyvystä.

IMBA ja Melba. Aineistossa IMBA ja Melba esiintyivät yleensä parina, menetelmiä voi kyllä käyttää erikseen, mutta näyttää olevan yleistä, että niitä tutkitaan ja hyödynnetään rinnakkain. IMBA ja Melba esiintyvät aineistossa käyttäjäkokemuksien tai niiden koulutukseen liittyvien käyttäjäkokemuksien tutkimuksen kautta. Arviointimenetelmien kohderyhmänä toimivat myös työttömät ja vaikeasti työllistyvät asiakkaat.

IMBA:sta ja Melbasta oli haasteellista löytää laadukasta tutkimusta, kuitenkin näyttää siltä, että kyseisiä arviointimenetelmiä käytetään laajalti työkyvynarvioinnissa.

Valituista arviointimenetelmistä IMBA ja Melba vaativat käyttäjäkoulutuksen, AWP:n koulutusvaatimuksista ei ollut löydettävissä tietoa. MOHOST ja ACIS- arviointimenetelmien koulutuksia järjestetään Suomessa, vaikka arviointimenetelmä ei vaadikaan koulutusta. Arviointimenetelmistä kallein oli IMBA & Melba ja halvin AWP ja ACIS, MOHOST asettui kustannuksiltaan näiden välimaastoon. (Liite 3.)

14 Tulokset

Työtilanteessa tapahtuva toimintakyvyn havainnointi. Kehittämistehtävän kysymykseen löytyi neljä arviointimenetelmää: MOHOST, IMBA, Melba, AWP. Aineisto ei varsinaisesti käsittele yli 30 -vuotiaita työttömiä asiakkaita, mutta aineistoon on haettu kuitenkin niin, että se koskee työikäistä aikuista. Löydettyjen arviointimenetelmien luotettavuus on yleisesti hyvä. IMBA ja Melba-arviointimenetelmistä validiteetti ja reliabiliteetti tiedon löytäminen ei onnistunut.

Sosiaalisen toimintakyvyn, vuorovaikutustaitojen ja työyhteisötaitojen arviointi havainnoimalla. Kehittämistehtävän kysymykseen löytyi kaksi arviointimenetelmää: MOHOST ja ACIS. Aineisto ei varsinaisesti rajaa yli 30 -vuotiaita työttömiä asiakkaita, mutta se on haettu kuitenkin niin, että se koskee työikäistä aikuista. Löydettyjen arviointimenetelmien luotettavuus ja toistettavuus ovat yleisesti hyvä.

Arviointimenetelmistä vain IMBA ja Melba vaativat löydetyn tiedon mukaan koulutuksen. Koulutusta järjestetään MOHOST- ja ACIS-arviointimenetelmille, mutta arviointimenetelmän käyttö ei varsinaisesti vaadi sitä. Arviointimenetelmiä käyttää toimintaterapeutti tai sosiaali- ja terveysalan muu ammattilainen.

15 Pohdinta

Opinnäytetyö oli projektina opettavainen ja raskas. Useat aikatauluun vaikuttaneet elämän muutokset, ja opinnäytetyön vahva muovautuminen ovat tuoneet uusia näkökulmia pitkin matkaa. Kuitenkin taustalla on kulkenut koko ajan työkyky ja sen arviointi, ainoastaan siihen liittyvät osa-alueet ovat muuttuneet ja tarkentuneet. Lopulliset kysymykset ovat työelämälähtöisiä ja ajankohtaisia nyky-yhteiskunnassa.

Opinnäytetyön systemaattinen tiedonhaku oli alkuvaiheessa minulle uutta, mutta loppua kohti erilaisten tietokantojen ja hakusanojen yhdistely alkoi onnistua vaivatta. Varsinkin tehdessä viimeisintä tiedonhakua valittujen arviointimenetelmien validiteettiä ja reliabiliteettiä huomasin sen helpottuneen ja yksinkertaistuneen. Olin jo tietoinen miten tiedonhaku toteutetaan vaivattomasti.

Onnistuin mielestäni tiedonhaussa hyvin, varsinkin suomenkielisten hakusanojeni osalta. Englanniksi kääntäessäni jouduin hyödyntämään sanakirjaa, joten on mahdollista, että hakusanoista puuttuu jokin synonyymi. Aineistohaun aikana minulle tuli tutuksi sekä tiedonhaun yhteiset pelisäännöt, että tietokantakohtaiset toimintatavat. Mitä isompi tietokanta on, sitä tarkemmin on rajattava. Jouduin tiedonhaussani karsimaan artikkeleita, joita ei ollut saatavilla kokonaisuudessaan opinnäytetyötä varten, syitä oli artikkelin fyysinen sijainti tai sen maksullisuus.

Opinnäytetyön tulokset luotettavuuteen vaikuttaa se, että iso osa varsinkin suomenkielisistä osumista oli opinnäytetöitä, joita pystyin hyödyntämään vain määrällisesti. Jos arviointimenetelmä mainittiin opinnäytetyössä, se sai silloin yhden osuman. Luotettavuutta lisää aineistohaun laajuus ja useat hakukierrokset koskien varsinkin arviointimenetelmiä. Ensin olen määrällisin keinoin valikoinut ne aineistosta ja sen jälkeen tehnyt aineistohaun koskien varsinkin niiden validiteettia ja reliabiliteettia.

Opinnäytetyö on eettinen, siinä ei haastatella ketään, joten yksityisyyttä ja salassapitoa ei tarvitse pohtia. Opinnäytetyön kirjoittajana olen ollut tarkka lähteiden laadusta ja siitä, miten niitä käytän. Oikein viittaaminen ja lähdemerkinnät ovat tärkeitä tietoa keräävässä ja yhdistävässä opinnäytetyössä. Suunnitelmassa pohdin, että opinnäytetyön onnistumisen kannalta saattaa olla riski, etten löytäisi riittävästi lähteitä juuri

koskien työkyvyn mittaamista yli 30-vuotiailta. Mielestäni ongelmaa ei ole esiintynyt, vaan lähteitä löytyi juuri sopivasti.

Löysin mielestäni viisi hyvää arviointimenetelmää, joita aion varmasti itse hyödyntää tulevalla työurallani. Minulla on nyt kattavat tiedot siitä, miten kompleksinen työkyky käsitteenä on ja kuinka vahvasti sitä joudutaan arvioimaan kokonaisuutena. Arviointimenetelmät keskittyvät yleensä vain yhteen osa-alueeseen eivätkä näin voi kertoa koko totuutta asiakkaan työkyvystä. Kehittämistehtävän tulokset ovat mielestäni onnistuneet. Löysin molempiin arviointimenetelmiä ja vastasin näin Kunnolla töihin hankkeen antamiin tavoitteisiin.

Tuloksista oli huomattavissa kirjallisuudesta noussut olettaus siitä, että fyysisten osa-alueiden arviointi on helpompaa kuin psyykkiset ja sosiaaliset. Työtilanteessa tapahtuvaan havainnointiin oli löydettävissä huomattavasti enemmän lähteitä kuin sosiaalisen toimintakyvyn, työyhteisötaitojen ja vuorovaikutustaitojen arviointiin. Havaittavissa oli myös se, että useita lähteitä karsiutui pois, koska ne käsittelivät joko vammaisia tai lapsia. Lapsien ja vammaisten arvioinnista tuntuisikin olevan selvästi enemmän dokumentoitua tietoa kuin aikuisten ja työikäisten sosiaalisten taitojen arvioinnista.

Opinnäytetyö on toteutettu toimintaterapian tausta-ajatuksia mukana kuljettaen. Toimintaterapeutti törmää usein kehittämistehtävieni mukaisiin haasteisiin, sosiaalisten taitojen arviointiin ja työtilanteen havainnointiin. Työkyvyn arviointi on koko ajan kasvava osa toimintaterapiaa, ja mielestäni toimintaterapeuttien osaamista työkyvyn arvioinnissa aletaan ymmärtää ja arvostaa paremmin koko ajan. Sosiaalisten taitojen osalta uusi tieto ja havainto siitä, ettei aikuisille tarkoitettuja arviointimenetelmiä ole useita on ollut minulle arvokasta. Ehkä tulevaisuudessa toimintaterapiaan kehitetään uusia malleja ja arviointimenetelmiä, jotka vastaavat paremmin uusiin haasteisiin aikuisten sosiaalisten- ja kommunikaatiotaitojen arvioinnissa.

Vaikka opinnäytetyö keskittyi havainnointi arviointimenetelmiin, useita mielenkiintoisia esimerkiksi MOHO:n pohjautuvia haastatteluja ja testejä nousi esille. Näitä ei ole varsinaisesti esitely opinnäytetyössä, mutta kaikki esiintyneet arviointimenetelmät on löydettävissä liitteistä 4 ja 5. Mielestäni oli tärkeää dokumentoida myös nämä

muut esille nouseet menetelmät. Olisikin mielenkiintoista saada lisää tutkimusta, siitä millaisia muita testejä, haastatteluja, itsearviointeja tai muita arviointeja on olemassa opinnäytetyön kehittämistehtäviin liittyen.

Jatkossa olisi mielestäni tarve kartoittaa arviointimenetelmän käyttöönottoa ja toimivuutta Sovatek -säätöillä. Miten arviointimenetelmää voi hyödyntää työkyvyn arvioinnissa ja miten arviointi kirjataan lausuntoihin niin, että se kokoaa mahdollisimman eksaktia tietoa asiakkaasta.

Lähteet

- Achterberg, T. Wind, H. Prinzie, P. Frings-Dresen, M. 2013. Inter-rater reliability of the 'Merkmalprofile zur Eingliederung Leistungsgewandelter und Behinderter in Arbeit' (MELBA) in young disabled adults with psychosocial limitations. Coronel Institute of Occupational Health, Academic Medical Center, University of Amsterdam, Amsterdam, The Netherlands
- Airaksinen, T. & Vilkkä, H. 2004. Toiminnallisen opinnäytetyön ohjaajan käsikirja. Helsinki: Tammi.
- The American Occupational Therapy Association, Inc. (AOTA) 2016. Functional Capacity Evaluation. Viitattu 12.1.2016 [http://www.aota.org/ Home -> About Occupational Therapy ->For Professionals ->Work and Industry Functional Capacity](http://www.aota.org/Home->AboutOccupationalTherapy->ForProfessionals->WorkandIndustryFunctionalCapacity)
- Anttila, H. Paltamaa, J. Valkeinen, H. 2014. Opas toimintakyvyn mittarin arviointiin TOIMIA-verkostossa (1.0). Viitattu 10.11.2015 http://www.toimia.fi/opas/opas_print.pdf
- Aro, T. 2004. Toimintakyky työkyvyn arvion osana. Teoksessa Matikainen, E.; Aro, T.; Huunan-Seppälä, A.; Kivekäs, J.; Santero, K. & Tola, S. (toim.) Toimintakyky; Arviointi ja kliininen käyttö. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim, 22–27.
- Asher, I. E. 2007. Occupational Therapy Assessment Tools: An annotated index (3rd ed.). Bethesda, MD: AOTA Press.
- Asikainen, S. Suoperä, M. 2010. Työkäisten työhönpalaajien toimintaterapiainventioiden nykykäytännöt Suomessa. Toimintaterapian pro gradu – tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Terveystieteiden laitos.
- Forsyth, K., Lai, J. S., & Kielhofner, G. 1999. The assessment of communication and interaction skills (ACIS): measurement properties. *The British Journal of Occupational Therapy*, 62(2), 69-74.
- Forsyth, K. Parkinson, S. Kielhofner, G. Kramer, J. Summerfield Mann, L. & Duncan, E. 2006. The measurement properties of the Model of Human Occupation Screening Tool (MOHOST). *The British Journal of occupational therapy*.
- Forsyth, K. Parkinson, S. 2008. MOHOST. Inhimillisen toiminnan mallin seulonta-arviointi. Käsikirja. Helsinki: Psykologien Kustannus Oy
- Gould, R. & Ilmarinen, J. 2010. Miten työkykyä voidaan arvioida? Teoksessa Aromaa, A. & Koskinen S. (toim.) Suomalaisten työ, työkyky ja terveys 2000-luvun alkaessa. Loppuraportti työsuojelurahastolle. Raportti 11/2010. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, 33–35.
- Honka, K. & Julin, T. 2002. Työkyvynarvioinnista Lapinlahden sairaalassa. *Toimintaterapeutti* 5/2002, 3–5.
- Hsu WL, Pan AW, Chen TJ. 2008. A psychometric study of the chinese version of the assessment of communication and interaction skills. Hsu-An Rehabilitation Clinic, Taipei, Taiwan.

Härkönen, M & Hirvonen, K. 2012. Asiakkaan osallistumisen ja suoriutumisen arviointi Hoitokoti Kuikanpesässä Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.

Kielhofner, G. 2008. Model of Human Occupation. Theory and application. Philadelphia, USA: Lippincott Williams and Wilkins

Juntunen, K. 2006. IMBA: TYÖKYVYN JA TYÖN VAATIMUSTEN ARVIINTIVÄLINE. Työkykyä arvioivan osion validiteetti. Jyväskylän yliopisto, liikunta- ja terveystieteiden tiedekunta, terveystieteiden laitos. Pro-gradututkielma.

Kielhofner, G. Fan, C-W. Morley, M. Garnham, M. Heasman, D. Forsyth, K. Lee, S. & Taylor, R. 2010. A Psychometric Study of the Model of Human Occupation Screening Tool (MOHOST). Hong Kong Journal of Occupational Therapy 2010, 2.

Kjellberg, A; Haglund, L; Forsyth, K; Kielhofner, G. 2003. The measurement properties of the Swedish version of the Assessment of Communication and Interaction Skills. Linköping University, Faculty of Health Sciences, Section of Occupational Therapy

Kunnolla töihin-hanke 2015a. Esite.

Kunnolla töihin-hanke 2015b. Hanketulokortti. Viitattu 3.11.2015
<http://www.hanketulokortti.fi/hanketulokortti/kunnolla-toihin/#>

Ilmarinen, J.; Gould, R.; Järvikoski, A. & Järvisalo, J. 2006. Työkyvyn moninaisuus. Teoksessa Gould, R.; Ilmarinen, J.; Järvisalo, J. & Koskinen, S. (toim.) Työkyvyn ulottuvuudet: Terveys 2000 -tutkimuksen tuloksia. Helsinki: Hakapaino Oy, 17–34.

Kela 2015. Kelan määrämät työkyvyn arviointitutkimukset (SVL15 L 13 § ja KEL 61 §) vuosina 2015-2016. Palvelukuvaus. Viitattu 28.8.2015
<http://www.kela.fi/documents/>

Kela.2015b. Kansallinen koodistopalvelu. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. Viitattu 6.1.2016. <http://koodistopalvelu.kanta.fi/codeserver/pages/classification-view-page.xhtml?classificationKey=46&versionKey=161>

Launiainen H, Matikka L, Talvitie U, Gould R. 2001. Mielikuvia toimintakyvystä- mitä arvoidaan ja mitataan? Teoksessa Toimintakyky – viitekehystä arviointiin ja mitaamiseen. toim. Talo Seija. Turku. KELA Sosiaali- ja terveysturvan katsauksia 49. 131-136

Laurinkari, J., Poutanen, V-M. & Nevalainen, M. 2010. IMBA ja Melba –työkyvyn arviointivälineiden toimivuus Suomessa. Tutkimus välineiden käyttäjien kokemuksista. Kuntoutus 2, 4–17.

Miettinen, A. & Mäkisalo-Kauhanen, P. 2006. Toimintaterapeutti osana moniammatillista työryhmää työkyvyn arvioinnissa ja ammatillisessa kuntoutuksessa invalidiiton kuopion kuntoutus- ja työlinikalla. Työterveyslääkäri-lehti 24(4):95-97.

Pan, A-W. Fan, C-W. Chung, L. Chen, T-J. Kielhofner, G. Wu, M-Y & Chen, Y-L. 2011. Examining the validity of the Model of Human Occupation Screening Tool: using classical test theory and item response theory. British Journal of Occupational Therapy 2011, 1: 34-40.

Sandqvist, JL. Törnquist, KB. Henriksson, CM. 2006. Assessment of work performance (AWP) development of an instrument. *Work: a Journal of Prevention, Assessment and Rehabilitation* 26(4). 379-387

Sandqvist, JL. Gullberg, MT. Henriksson, CM. Gerdle, BU.C. 2008. Content validity and utility of the Assessment of work performance (AWP). *Work: a Journal of Prevention, Assessment and Rehabilitation*. 30(4). 441-450

Sandqvist, JL. Björk, MA. Gullberg, MT. Henriksson, CM. Gerdle, BU. C. 2009. Construct validity of the Assessment of Work Performance (AWP). *Work* 32 (2): 211-218

Smolander, J., Hurri, H. ym. 2004. Toiminta ja -työkyvyn fyysisten arviointi- ja mitausmenetelmien kartoittaminen ICF -luokituksen aihealueilla "liikkuminen". *Aiheita* 25/2004, Helsinki: Kansaneläkelaitos ja Stakesin monistamo.

Sovatek-säätiö 2015. Viitattu 3.11.2015 http://www.sovatek.fi/kunnolla_toihin.shtml

Suvanto, Eeva-Kaisa 2008. Melba arviointi- ja dokumentointimenetelmän käyttäjien välinen yksimielisyys. Pro-gradu tutkielma. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Toimintaterapianimikkeistö. 2013. Suomen Kuntaliitto & Suomen Toimintaterapeuttiliitto ry. Viitattu 6.1.2016

http://www.kunnat.net/fi/asiantuntijapalvelut/soster/nimikkeistot/luokitukset/kuntoutus-erityistyontekijoiden-nimikkeistot/Documents/Toimintaterapianimikkeist%C3%B6_2003.pdf

Vuokko A, Juvonen-Posti P, Kaukiainen A. Työttömän toiminta- ja työkyvyn hyvä arviointikäytäntö terveydenhuollossa 27.2.2012. Viitattu 28.8.2015. <http://www.toimia.fi>

Liitteet

Liite 1. Otsikkotasoisesti valikoituneet artikkelit ja tiivistelmä tasoinen arviointi: sosiaalisen toimintakyvyn, vuorovaikutustaitojen ja työyhteisötaitojen arviointi havainnoimalla

Kirjoittaja ja artikkelin nimi	Valintakriteerit: Käsittelee ei kehitysvammaisten työikäisten sosiaalisten kykyjen ja vuorovaikutustaitojen arviointia. Artikkelin pitää olla saatavissa kokonaisuudessaan tai abstraktissa on kerrottava käytetyt arviointimenetelmät.
Laitila, Kirsi. 2010. Tehtävä- ja vuorovaikutustaitojen arviointi Hankittujen taitojen viitekehysten mukaan: opaskansio toimintaterapeuteille	Hylätään, käsittelee kehitysvammaisia nuoria aikuisia.
Ojala, A. 2013. Työyhteisötaidot avaimena työhyvinvointiin: työyhteisötaitojen arviointiin tarkoitettun mittarin kehittäminen lääkinällisessä kuntoutuksessa.	Täyttää valintakriteerit.
Laitala, M. 2013. Mielenterveys- ja päihdekuntoutujan toimintakyvyn arviointi ja edistäminen palveluasumisyksikössä: Käsikirja Vihannin Palvelukodille.	Hylätty, ei käsittele arviointimenetelmiä.
Bonsaksen, T; Myraunet, I; Celso, C; Granå Kjell E; Ellingham, B. 2011. Experiences of occupational therapists and occupational therapy students in using the Assessment of Communication and Interaction Skills in mental health settings in Norway.	Täyttää valintakriteerit. Ei saatavissa kokonaisuudessaan. Abstraktista poimitaan käytetyt arviointimenetelmä.
Haglund, L & Thorell, L. 2004. Clinical perspective on the Swedish version of the Assessment of Communication and Interaction Skills: stability of assessments.	Täyttää valintakriteerit.
Doble, SE; Bonnell, JE; Magill-Evans J. 1991. Evaluation of social skills: a survey of current practice. School Occupational Therapy, Faculty Health Professions, Dalhousie Univ, Halifax, Nova Scotia B3H 3J5 Canada	Hylätään, koska artikkeli ei ole saatavissa kokonaisuudessaan ja tiivistelmä ei esittele arviointimenetelmiä.
Kjellberg, A; Haglund, L; Forsyth, K; Kielhofner, G. 2003. The measurement properties of the Swedish version of the Assessment of Communication and Interaction Skills.	Täyttää valintakriteerit.
Lepola, J; Lunki, T. 2009. Masentuneen asiakkaan vuorovaikutus- ja kommunikaatiotaitojen arviointi toimintaterapiassa.	Täyttää valintakriteerit. Ei saatavissa kokonaisuudessaan. Abstraktista poimitaan käytetyt arviointimenetelmä.
Illikainen, A. 2014. Aivovamman kokeneen henkilön sosiaalisen kanssakäymisen taitojen arviointi toimintaterapiassa: Koulutustilaisuus toimintaterapeuteille.	Täyttää valintakriteerit.
Härkönen, M., & Hirvonen, K. 2012. Asiakkaan osallistumisen ja suoriutumisen arviointi Hoitokoti Kuikanpesässä.	Täyttää valintakriteerit.

Liite 2. Otsikkotasoisesti valikoituneet artikkelit ja tiivistelmä tasoinen arviointi: työtilanteessa tapahtuva toimintakyvyn havainnointi

Kirjoittaja ja artikkelin nimi	Valintakriteerit: käsittelee työtilanteessa tapahtuvaa toimintakyvyn arviointia, työtilanteessa tapahtuvaa työkyvyn arviointia tai työtilanteessa käytettävää arviointimenetelmää. Artikkelin pitää olla saatavissa kokonaisuudessaan tai abstraktissa on kerrottava käytetyt arviointimenetelmät.
Forsyth, K; Parkinson, S; Keponen, R. 2008. MOHOST käsikirja : inhimillisen toiminnan mallin seulonta-arviointi	Täyttää valintakriteerit.
Ketonen, S. ; Willman, S. 2000. Uutta näkökulmaa työkyvyn arviointiin : selvitys nivelreumaa sairastavan työroolin kokemisesta	Täyttää valintakriteerit. Ei saatavissa kokonaisuudessaan. Abstraktista poimitaan käytetyt arviointimenetelmät.
Lappeteläinen, S. 1999. Työkyky osa toimintakykyä	Hylätään, koska ei saatavissa kokonaisuudessaan ja abstraktissa ei kerrota käytettyjä arviointimenetelmiä.
Suvanto, E-K. 1998. Toimintaterapeutti depressiopotilaan työkyvyn arvioijana	Hylätään, koska ei saatavissa kokonaisuudessaan ja abstraktissa ei kerrota käytettyjä arviointimenetelmiä
Solonen, S & Sihvo, L. 2009. Kaksoisdiagnoosikuntoutujan työkyvyn arviointiprosessi : toimintaterapian osuus Järvenpään sosiaalisairaalassa.	Täyttää valintakriteerit.
Kinnunen, T; Jalovaara, P; Rikkonen, M. 2011. Työkyvyn arvioinnissa käytettäviä arviointimenetelmiä : - ICF - luokituksen näkökulma, kirjallisuuskatsaus.	Täyttää valintakriteerit.
Ignatius, R & Nokelainen, L. 2013. Inhimillisen toiminnan malliin perustuva työkyvyn arviointi : kirjallisuuskatsaus arviointivälineiden soveltuvuudesta mielenterveystyöhön.	Täyttää valintakriteerit.
Järvi, T & Mikkeli, M. 2014. Toimintaterapeuttien kokemuksia IMBA/Melba työkyvyn arviointimenetelmästä.	Täyttää valintakriteerit.
Castrén, E; Isotalo, J; Saari-nen, M. 2010. Toimintaterapeutin rooli ja mahdollisuudet työkyvyn arvioinnissa.	Täyttää valintakriteerit.
Bäckman, S. 2008. Työkykyarvion kokous moniammatillisen työryhmän päätöksentekotilanteena. Tutkimus vuorovaikutuksesta ja potilaan osallisuudesta.	Hylätään, koska ei käsittele arviointimenetelmien käyttöä.

Syrjänen, S. 2014. IMBA – menetelmän käyttökoulutuksen vaikutus työkyvyn arvioinnin yhdenmukaisuuteen moniammatillisessa yhteistyöverkostossa.	Täyttää valintakriteerit.
Koho, P. 2004. Fyysisten toiminta- ja työkyvyn arviointi- ja mittausmenetelmien kirjallisuuskartoitus.	Hylätään, ei saatavissa tiedonhakuja toteutettaessa.
Talo, S. 2001. Toimintakyky: viitekehuksesta arviointiin ja mittaamiseen: seminaariraportti Turku 4.-5.5.2000.	Täyttää valintakriteerit.
Nakari, H. 2002. Uusia väliaineita työkyvyn arviointiin.	Hylätään, ei saatavissa tiedonhakuja toteutettaessa.
Sturesson, M. Edlund, C. Fjellman-Wiklund, A. Falkdal, A. Hansen Bernspång, B. 2013. Work ability as obscure, complex and unique: Views of Swedish occupational therapists and physicians.	Täyttää valintakriteerit.
McFadden S, MacDonald A, Fogarty A, Le S, Merritt BK. 2010. Vocational assessment: a review of the literature from an occupation-based perspective.	Täyttää valintakriteerit.
Linddahl I, Norrby E, Bellner AL. 2003. Construct validity of the instrument DOA: a dialogue about ability related to work.	Täyttää valintakriteerit.
Vuokko, A. Juvonen-Posti, P. Kaukiainen A. 2012. Työtömmän toiminta- ja työkyvyn hyvä arviointikäytäntö terveydenhuollossa.	Täyttää valintakriteerit.
Laurinkari J, Poutanen V-M, Nevalainen M. 2010. IMBA- ja Melba - työkyvyn arviointivälineiden toimivuus Suomessa. Tutkimus välineiden käyttäjien kokemuksista.	Täyttää valintakriteerit.
Sandqvist, JL. Törnquist, KB. Henriksson CM. 2006. Assessment of Work Performance (AWP)--development of an instrument.	Täyttää valintakriteerit.

Liite 3. Arviointimenetelmien koulutusvaatimukset ja hinta 30.12.2015

Arviointi- menetelmä	Kieli	Koulutus	Hinta 30.12.2015
MOHOST	Suomi	Suomen kielistä koulutusta järjestetään, mutta se ei ole vaatimus arviointimenetelmän käyttöön.	Käsikirja Suomi 91,82 € 10% 101,00 € Pisteityslomake (25 kpl) suomi 12,90 € 24% 16,00 € Pöytäkirjalomake (25 kpl) suomi 20,97 € 24% 26,00 €
ACIS	Englanti	Suomenkielistä koulutusta järjestetään, mutta se ole vaatimus arviointimenetelmän käyttöön.	Käsikirja ja pääsy manuaaleihin 40.00 \$
AWP	Englanti	Tietoa ei löydettävissä.	Käsikirja ja pääsy manuaaleihin 40.00 \$
IMBA/Melba	Suomi	Vaatii koulutuksen.	Esimerkki hinta koulutuksesta: VAMLAS: Melba-koulutuksen hinta 650€ / osallistuja IMBA-koulutuksen hinta 650€/ osallistuja

Liite 4. Aineistosta löytyneet arviointimentelmät: Työtilanteessa tapahtuva toimintakyvyn havainnointi

Arviointimenetelmä	Osumamäärä	Artikkelin kohderyhmä	Millainen lähde?
WRI (The Worker Role Interview)	5	Nivelreumapotilaat, Kaksoisdiagnosikuntoutujat, Mielenterveyspotilaat	Opinnäytetyö x3 Journal Article x2
OSA (Toimintamahdollisuuksien itsearviointi)	1	Kaksoisdiagnosikuntoutujat	Opinnäytetyö
Selvästi eteenpäin - päivittäisten toimien ja päih-teiden käytön itsearviointi	1	Kaksoisdiagnosikuntoutujat	Opinnäytetyö
PANNS (Positive and Negative Syndrome Scale)	1	Skitsofreenikot	Opinnäytetyö
CWPP (The Chinese Work Personality Profile)	1	Työpajoilla ja tukityöpaikoilla työskentelevät	Opinnäytetyö
IMBA (Integration von Menchen mit Behinderung in die Arbeitswelt)	5	Vaikeasti työllistyvät, Käyttäjien kokemuksia arviointimenetelmän koulutuksesta, Työttömät, Arviointivälineen käyttäjä kokemuksia	Opinnäytetyö x2, Pro-gradututkielma, Menettelytapasuositus, Tutkimus
Melba (Merkmalprofile zur Eningliederung Leistungswandelter und Behinderter in Arbeit)	4	Vaikeasti työllistyvät, Työttömät, Arviointivälineen käyttäjä kokemuksia	Opinnäytetyö Menettelytapasuositus, Tutkimus
WBI (The Work Behavioral Inventory)	1	Mielenterveyskuntoutujat	Opinnäytetyö
C-LASER (The Chinese Lam Assessment of Employment)	1		Opinnäytetyö
BHS (The Beck Hopelessness Scale)	1		Opinnäytetyö
C-STAI (The Chinese Trait and Anxiety Inventory)	1		Opinnäytetyö
LLUMC (The Loma Linda University Medical Center Activity Sort)	1		Opinnäytetyö
RSES (The Rosenberg Self Esteem Schedule)	1		Opinnäytetyö
SF-36 (The Health Assessment Questionnaire)	1		Opinnäytetyö
AWP (Assessment of Work Performance)	4	Mielenterveyspotilaat	Opinnäytetyö, Journal Article x3
DWA (Dialogue about Working Ability)	1	Mielenterveyspotilaat	Opinnäytetyö
WEIS (Work Environment Impact Scale)	2	Mielenterveyspotilaat	Opinnäytetyö, Journal Article
ASTA- asumisen toimintojen arviointilomakeisto	1		Opinnäytetyö
DPA (Dynamic Performance Analysis)	1		Opinnäytetyö
WHODAS (WHO Disability Assessment Schedule)	1		Seminaariraportti
The Barthel ADL Index	1		Journal Article
FIM (The Functional Independence Measure)	1		Journal Article
The Rivermead Behavioral Memory Test	1		Journal Article
AMPS (Assessment of motor and process skills)	2		Journal Article x2
DOA (A Dialogue about ability related to work)	1		Journal Article
SOFAS (Social and Occupational Functioning Assessment Scale)	1	Työttömät	Menettelytapasuositus
ACIS (Assessment of communication and interaction skills)	1		Journal Article
OCAIRS (The Occupational circumstances assessment interview and rating scale)	1		Journal Article

Liite 5. Aineistosta löytyneet arviointimenetelmät: Sosiaalisen toimintakyvyn, vuorovaikutustaitojen ja työyhteisötaitojen arviointi havainnoimalla

Arviointimenetelmä	Osumamäärä	Artikkelin kohderyhmä	Millainen lähde?
Työyhteisötaitojen mittari	1		Opinnäytetyö
ACIS (Assessment of communication and interaction skills)	5	Masentuneet asiakkaat, Aivovammapotilaat	Journal Article, Journal Article, Journal Article, Opinnäytetyö, Opinnäytetyö
MOHOST (Model of Human Occupational Screening Tool)	2	Aivovammapotilaat, Psykiatriset asiakkaat	Opinnäytetyö x2
ESI (The Evaluation of social Interaction)	1	Aivovammapotilaat	Opinnäytetyö
AMPS (The assessment of motor and process skills)	1	Psykiatriset asiakkaat	Opinnäytetyö
VQ (The Volitional Questionnaire)	1	Psykiatriset asiakkaat	Opinnäytetyö
COMP (The Canadian Occupational Performance Measure)	1	Psykiatriset asiakkaat	Opinnäytetyö
WRI (The Worker Role Interview)	1	Psykiatriset asiakkaat	Opinnäytetyö
OPHI-II (The Occupational Performance History Interview II)	1	Psykiatriset asiakkaat	Opinnäytetyö
OSA (The Occupational Self Assessment)	1	Psykiatriset asiakkaat	Opinnäytetyö